

GEEN GEZICHT!

Door

Henk de Beijer

De schetsjes in dit boekje werden oorspronkelijk geschreven in het Papiaments en kort kdaarop vertaald in het Nederlands. De Engelse vertaling werd voor de publikatie van dit boekje gemaakt; beide vertalingen door de auteur. De Papiamentse en Engelse titels zijn, respectievelijk

**N' ta ko'i mira
A perfect sight**

Alle, verhoopde opbrengsten, die uit de verkoop van dit boekje voortkomen, zijn bestemd voor de verwezenlijking van de idealen van Shon Janchi. d.w.z. voor de dienstverlening aan blinden en slechtzienden, van de FAVI - de Arubaanse Stichting van Visueel Gehandicapten en de FALPA de Arubaanse Stichting voor Gesproken en Aangepaste Lektuur.

Illustraties: Nigel Matthew

De uitgifte van dit boekje is tot stand gekomen in samenwerking met De Stichting Grafische Communicatie te Curaçao en dankzij financiële steun van: Het Geschenkfonds Koningin Beatrix

Drukkers: VAD - Aruba

Inhoud

Inleiding

Wie is Shon Janchi?

Hoofdstuk:

- 1. Shon Janchi houdt een lezing**
- 2. Shon Janchi besluit naar de stad te gaan**
- 3. Shon Janchi gaat kleren kopen**
- 4. Shon Janchi beklagt zich**

- 5. Shon Janchi krijgt naailes**
- 6. Shon Janchi gaat op stap**
- 7. Shon Janchi neemt een biertje**
- 8. Shon Janchi krijgt bezoek**
- 9. Shon Janchi prijst zichzelf.**
- 10. Shon Janchi maakt zich boos**
- 11. Shon Janchi heeft een bok geschoten**
- 12. Shon Janchi heeft een probleem**
- 13. Shon Janchi komt van een koude kermis thuis**
- 14. Shon Janchi zet de puntjes op de i**
- 15. Shon Janchi is verliefd!**

WIE IS SHON JANCHI?

Shon Janchi werd geboren als geesteskind van mevrouw Denise Koolman-Arends, die drie afleveringen schreef voor de speciale informatie-rubriek van de FAVI op het gesproken weekblad SINTA in juni 1978. In haar eerste twee afleveringen presenteerde zij de *lezers* van SINTA een zekere Shon Janchi, die de neerslag vormde van haar ervaringen als maatschappelijk werkster voor de FAVI. Shon Janchi werd niet alleen direkt de favoriet van de SINTA-lezers, maar viel onmiddellijk zodanig in de smaak van de gebruikelijke auteur van de informatie-kroniek, dat hij hem overnam en tegelijk zijn karakter veranderde, door Shon Janchi niet slechts te gebruiken als voorbeeld van een gerevalideerde blinde in de Arubaanse situatie, doch door hem ook de taak te geven als woordvoerder op te treden voor de denkbeelden die hij — de auteur — aan de blinden en slechtzienden wilde overdragen.

Maar dan nog gaat het niet om één auteur. De auteur, wiens naam op het titelblad van dit boekje prijkt, heeft weinig anders te doen gehad, dan de literaire- en stijlvorm te geven aan de denkbeelden en suggesties van anderen. De meeste suggesties kwamen van mevrouw Tiny Pronk, penningmeesteres van de FAVI, coördinatrice van de handenarbeid groep. Vaak gebeurde het, dat zij, naar aanleiding van een kleine gebeurtenis in het handenarbeid programma, de telefoon greep en Shon Janchi uittekende in een nieuwe situatie, waarin hij belangrijke dingen op een eenvoudige vorm te zeggen had. Haar fantasie was vaak zo levendig, dat er voor de auteur weinig anders te doen stond dan Shon Janchi in een oogwenk uit zijn schrijfmachine te halen.

Een andere mede auteur, wier naam niet achterwege mag blijven, is mevrouw Willy Flanegin, die gedurende vele jaren *home-teacher* van de FAVI is geweest en uit wier levendige en humoristische verhalen, de auteur het deeg kon kneden voor verschillende van de omstandigheden waarin Shon Janchi is terecht gekomen.

Dat deeg is lang niet uitgeput met dit boekje. De twee eerste schetsjes, van mevrouw Denise Koolman, zijn samengevoegd en veranderd in het eerste hoofdstuk van dit boekje, om ze aan te passen, voor zover dat mogelijk was, aan de stijl van de hoofd auteur.

Laat ons nu dan een blik gaan werpen op het leven, op de ervaringen, op de denkbeelden en de filosofie, zo

uit het leven gegrepen, van SHON JANCHI.

Aruba, oktober 1982.

SHON JANCHI HOUDT EEN LEZING

Shon Janchi voelde zich behoorlijk zenuwachtig. Voor het eerst zat hij voor een publiek om een lezing te houden, over zijn ervaringen als blinde. Hij was een slanke man, met dik, indiaans sluijk haar, dat nog behoorlijk donker van kleur was, ondanks dat hij al in de vijftig was. Een typisch voorbeeld van een Arubaan, met lichtbruine huidskleur en heel mooie grijze ogen die echter "donker" waren, zoals men dat op Aruba uitdrukt.

De stand van zijn lippen gaf een indruk alsof hij in zichzelf zat te lachen, in werkelijkheid zat hij om zichzelf te lachen met een zekere ironie. Hij had nooit van zijn leven kunnen vermoeden dat hij nog eens als blinde voor een publiek zou zitten. Hij was alles behalve schuw, maar toch, deze eerste keer, voelde hij zich niet op zijn gemak. Zijn vingers lagen op een velletje braillepapier, waarop hij wat aantekeningen had gemaakt om te voorkomen dat hij de draad zou kwijtraken en een hoop onzin zou gaan zitten uitkramen waar kop noch staart aan zat.

"Praat rustig over je eigen ervaringen" had de man van de FAVI hem gezegd, toen hij voor deze avond in het buurtcentrum werd uitgenodigd. "Een paar voorbeelden van wat je zoal in je dagelijks leven meemaakt, maakt veel meer indruk dan een uiteenzetting vol grote woorden."

"Zeven jaar geleden verloor ik mijn gezichtsvermogen." zei Shon Janchi met zijn vriendelijke, duidelijke en zekere stem. "Ik had me nooit zorgen hoeven maken om mijn natje en mijn droogje thuis te krijgen, want ik woonde samen met een zus van me. Maar, vier jaar geleden, kwam mijn zuster plotseling te overlijden en omdat ik nooit getrouwd was, bleef ik alleen. Ik zal de tijd nooit vergeten, dat, in het begin, mijn buurvrouwen voor mij moesten komen zorgen, mij te eten moesten geven en mijn huis kwamen schoonhouden. Als ik me dat weer herinner, dan denk ik vaak: 'wat is mijn leven toch veranderd!'"

Hij zweeg even. Hij voelde zich nu heel rustig, terwijl hij als het ware naar zichzelf had zitten luisteren. Hij vervolgde:

"Laten we maar eens, zo uit het leven gegrepen, een dag uit mijn leven als voorbeeld nemen. Net als jullie allemaal, sta ik ook iedere morgen op uit mijn bed. Ik heb echt geen hulp nodig om mijn voeten op de grond te zetten"

Er begonnen een paar mensen te lachen, maar de meesten durfden het niet, merkte Shon Janchi. Hij deed alsof hij de zaal rondkeek met een brede grijns op zijn gezicht, vol ironie.

"Net als jullie," zo ging hij verder, "ga ik onder de douche, spoel mijn mond en scheer me, hoewel ik eerlijk moet toegeven dat ik zelf ook nooit had gedacht dat iemand dat allemaal heel best kon zonder te kunnen zien. Ik verzeker jullie, dat jullie het zelf ook kunnen zonder te zien. Zien en slaven van het licht! Ze denken dat er niets meer kan zonder licht. Zo is het helemaal niet. Maar, het spreekt natuurlijk vanzelf, dat als je blind bent geworden, je al die dingen opnieuw moet leren, zonder te zien, zoals alle activiteiten van het dagelijks leven. Daarvoor heeft de FAVI zijn *home-teacher* of zelfstandigheids-therapeute, of hoe je zo iemand ook noemen wilt. Die *home-teacher* heeft zelf eerst alle technieken en oefjes geleerd met een zwarte bril op, om ze daarna aan blinden te kunnen leren.

"Om je te scheren, bijvoorbeeld, heb je echt geen spiegel nodig. Door met je vingertoppen over je gezicht te voelen, kun je jezelf helemaal glad scheren. Nou dan: ik sta dus op, douche me, poets m'n tanden, kleed me aan, net als jullie allemaal. Ik zet koffie, want een kop koffie wil ik 's morgens niet missen, soms kook ik een ei, waarbij ik een speciale kookwekker gebruik, waarop elke minuut staat aangegeven met één puntje dat je voelen kunt en elke vijf minuten met twee puntjes. Ik smeer boter op mijn twee sneetjes brood en

soms ook op mijn vingers, maar dat is niet erg, want, zoals mijn *home-teacher* me heeft geleerd: 'als blinde moet je altijd papieren servetjes bij de hand hebben!' alleen vind ik dat die dingen nogal duur zijn. Daarom zal ik jullie een geheimpje vertellen dat je nooit aan mijn *home-teacher* moet verklappen: ik heb altijd een rol WC-papier op mijn tafel staan en een prullebak achter me. Dat is natuurlijk geen gezicht, maar omdat ik toch alleen ben maakt het geen verschil."

Dit keer begonnen er meer mensen in het publiek te lachen en Shon Janchi voelde hoe alle ogen op hem gericht waren. Hij vervolgde:

"Elke maandagochtend, nadat ik ontbeten heb, pak ik mijn stok en ga de deur uit naar het winkeltje in mijn buurt. Daar doe ik al mijn wekelijkse inkopen. Hoe? Nou, dat is tegenwoordig niet zo moeilijk meer voor mij, want ik heb van de *home-teacher* van de FAVI stoklooples gehad. Ze heeft mij geleerd mij in en rond mijn huis vlot te bewegen, zonder dat ik me ergens aan stoof of van de stoep val, en ook de weg naar de winkel, zodat ik niet langer afhankelijk ben van anderen om mijn etenswaren voor mij te gaan kopen. Maar dat wil natuurlijk niet zeggen, dat alles altijd goed verloopt.

"Deze week, bijvoorbeeld, verliet ik mijn huis, met mijn boodschappenlijstje bij me, dat ik in brailleschrift had gemaakt. Brailleschrift is een schrift dat je met je vingers kunt lezen, als je geen normaal schrift meer kunt lezen of schrijven. Ook dat kan de *home-teacher* van de FAVI je leren.

"Welnu, afgelopen maandagochtend ging ik op weg naar de winkel, maar om daar te komen moet ik een brede straat oversteken. Mijn *home-teacher* heeft me geleerd dat als ik op het kruispunt aankom, ik eerst moet voelen, met mijn stok, hoe hoog het trottoir is. Daarna luister ik naar het verkeer, om te weten in welke richting het zich beweegt en als ik niets hoor, steek ik mijn stok een eindje omhoog en loop met flinke stappen de weg over. Dat omhoogsteken van de stok is om verkeer dat ik misschien niet heb gehoord duidelijk te maken dat ik niet kan zien, want de witte stok met rode streepjes is ook het symbool van blindheid.

"Welnu, ik stond net klaar om te gaan oversteken, toen ik ineens voelde hoe twee sterke handen me vastgrepen en de straat op sleurden. 'Hé, zeg!' riep ik uit. 'Wat gebeurt er!!' Maar voor ik goed en wel begreep wat er gebeurd was, was ik al aan de andere kant van de straat. Wat was er gebeurd? Een voorbijganger wilde me een handje helpen omdat hij zag dat ik blind was. Maar hij deed het, zonder me iets te vragen of te waarschuwen.

"Het gebeurt maar al te vaak dat iemand, een ziende, een visueel gehandicapte, dat wil zeggen, een blinde of slechtziende, wil helpen, maar dat dan doet zonder die blinde te vragen of hij geholpen wil worden of hulp nodig heeft. Wat kun je in zo'n geval doen? Dat hangt er helemaal vanaf. Wat ik gedaan heb, was, de man uitleggen dat als ik hulp nodig had, hij mij eerst had moeten aanspreken om het te vragen, want dit soort onverwachte hulp jaagt je de dood schrik op het lijf, omdat je nu eenmaal als blinde niet kunt zien wat er gebeurt. Maar, ik kan U verzekeren, dat dit soort onaangekondigde hulp een visueel gehandicapte vaak overkomt.

"Na dit incident vervolgde ik mijn weg naar de winkel. Toen ik er bijna was, hoor ik ineens een stem roepen: 'Hé, Shon Janchi! Hoe gaat het ermee!' Ik stond direkt stil, want stoklopen vereist een grote concentratie, anders raak je de kluts kwijt. Ik kan niet praten en lopen tegelijk. Ik antwoordde de stem: 'Met mij gaat het goed, dank U', en tegelijk kreeg ik een klap op mijn schouder en een vrouw roept uit: 'Ach, wat zielig toch! Kun je nog steeds niets zien? Hoe kunnen ze je nou toch helemaal alleen op straat laten lopen! Dat is toch veel te gevaarlijk!'

"Je kunt wel nagaan dat ik gelijk nijdig begon te worden, maar ik beheerste me en vroeg: 'Wie bent U?' en de vrouw antwoordde: 'Nee maar, Shon Janchi! Herken je m'n stem niet? Raad maar eens!' Toen werd ik natuurlijk nog nijdiger en dacht bij mezelf wat wil dat mens voor een spelletje spelen? Ik zal haar eens te grazen nemen! en ik zei: 'Bent U soms de koningin?'"

Bijna alle mensen in het buurtcentrum begonnen nu te lachen, zodat Shon Janchi nu heel zeker wist dat men zijn boodschap volledig had begrepen. Met een brede glimlach op zijn gezicht vervolgde hij:

"De goede vrouw had dat niet verwacht en vroeg uit het veld geslagen: 'Wat bedoelt U?' Ik zei: 'Ik kan U niet zien. Als ik wist wie U was, zou ik U bij de naam genoemd hebben. Ik ben geen aap die op straat namen van mensen gaat staan raden.' De vrouw begreep dat ik kwaad was en zei vlug: 'Ik ben Shon Nini.'

"Om haar goed te laten zien dat haar handelwijze belachelijk was, groette ik haar opnieuw en wisselde wat algemene beleefdheden uit. Ik durf gerust te zeggen dat vrijwel alle blinden van tijd tot tijd dit soort grapjes meemaken. Dan moet je als blinde je hersens gebruiken en de betrokkene laten zien dat je dit soort benaderingswijzen niet op prijs stelt.

"Daarna ben ik doorgelopen naar de winkel om mijn inkopen te doen. De winkelierster helpt me altijd om

de dingen te pakken die ik nodig heb. Ik heb ook dat inkopen doen samen met mijn *home-teacher* geïmplementeerd en op die manier heeft de vrouw in de winkel gelijk ook geleerd hoe ze mij het best kan helpen.

"En nu gaan we eens kijken hoe het bij mij thuis allemaal toegaat," vervolgde Shon Janchi. Hij voelde zich nu geheel en al op zijn gemak. Hij was er zich volledig van bewust dat hij bezig was een poging te doen deze groep zienden duidelijk te maken dat een blinde even volwaardig was als zijzelf en omdat hij wist, dat zijn publiek voornamelijk bestond uit gewone mensen, zonder hoge opleiding, moest hij eenvoudige woorden gebruiken en duidelijke voorbeelden.

"Een van de eerste dingen die jullie je natuurlijk afvragen," aldus vervolgde hij, "is, wie zou er voor Shon Janchi koken? En, hoe zou mijn huis eruit zien? Erg smerig zeker, want ik woon alleen en heb niemand om voor mij te zorgen. Om U eerlijk de waarheid te zeggen: er is een tijd geweest dat mijn huis dik onder het stof lag en erg vuil was en dat een lieve vrouw uit mijn buurt ervoor moest zorgen dat ik drie keer per dag iets te eten kreeg, want ik kon nog geen kopje koffie voor mezelf zetten, om maar niet te spreken over het maken van een boterham. De hulp, die die buurvrouw mij gaf, was natuurlijk een zware last voor haar en, hoewel ik haar natuurlijk altijd erg dankbaar zal blijven, was het voor mijzelf ook erg onaangenaam. Ik was nu eenmaal in alles van haar afhankelijk.

"Op een goeie dag raadde iemand mij aan om eens te gaan praten met de maatschappelijk werkster van de FAVI om te bezien of er niets veranderd kon worden in mijn levensomstandigheden. Dat heb ik gedaan, en in dat eerste gesprek kwam ik er achter dat er zoiets bestond als een *home-teacher*. Een van de eerste dingen die ik wilde leren, toen ze me er uitleg over gegeven hadden, was, brailleschrift lezen en schrijven. De eerste lessen werden geheel aan dat brailleschrift besteed, maar na een paar weken kwam ik zelf op de gedachte om de lessen in tweeën te splitsen, dus: één uur braille en één uur koken en huishoudelijke arbeid.

"Het eerste wat ik leerde was een kop koffie zetten en een boterham met kaas maken. Je kunt je niet voorstellen hoe gelukkig ik me op die dag voelde! Langzaam maar zeker leerde ik de keuken beter kennen en leerde ik zelfs een warme maaltijd voor mezelf klaarmaken.

"Mijn lieve buurvrouw, die mij altijd eten bracht, kon natuurlijk niet geloven dat ik zo kon veranderen en ze maakte zich altijd verschrikkelijk veel zorgen omdat ik met het gasfornuis bezig was. Als mijn *home-teacher* weg was, kwam zij vaak binnenvallen en zei ze: 'maak je toch niet druk om je eten, ik blijf het heus wel voor je doen, je kunt toch een blinde niet met vuur laten werken!'

"Gelukkig heb ik me nooit laten verleiden aan haar bezorgdheid toe te geven. Iedere keer opnieuw zei ik maar weer: 'Ach, mevrouw, maakt U zich geen zorgen! Ik weet wat ik doe. Ik wil een zelfstandig mens worden en niet altijd op anderen blijven steunen om te eten en te drinken te krijgen. Wat zou er van mij terecht moeten komen als jullie allemaal wegvallen? Laat me maar mijn gang gaan! Zo leer ik mezelf tenminste redden.'

"Een dergelijk antwoord zou je zeven jaar geleden nooit uit mijn mond hebben kunnen horen. Na de braillelessen en kooklessen leerde ik ook om mijn huis zelf schoon te houden. Samen met mijn *home-teacher* probeerde ik verschillende manieren uit om mijn kamers te vegen, mijn keuken, enzovoort, zonder stof achter te laten. Ik leerde *moppen* en ramen lappen, afijn, alles wat iemand moet kunnen om een normaal leven te leiden.

"Natuurlijk moet ik echt wel eens af en toe ergens hulp voor vragen. Bijvoorbeeld, als ik iets over de post krijg, dan kan ik het zelf niet lezen en dan vraag ik een van de burens om het me voor te lezen. Maar, zoals ik al zei, al die dingen, als stoklopen, typen op een gewone schrijfmachine enzovoort, waren echt niet gemakkelijk voor mij om te leren, maar ik wilde niet afhankelijk blijven van anderen. Er zijn altijd nog genoeg dingen waar ik moeilijkheden mee heb, omdat ik ze graag zelf zou willen kunnen doen, maar dat niet kan, maar als blinde weet ik, en begrijp ik, dat sommige dingen nu eenmaal onmogelijk voor me zijn.

"Als ik eens een dag heb dat alles niet van een leien dakje gaat, verlies ik echt de moed niet, want ik weet maar al te goed dat in de wereld van de normaal zienden, de mensen ook wel eens slechte dagen hebben; het is echt niet alleen omdat ik blind ben, dat ik wel eens met vervelende dingen geconfronteerd word.

"Soms ergert het werk me, maar dan denk ik terug aan mijn leven, zoals dat zeven jaar geleden nog was en dan denk ik bij mezelf: 'wat is mijn leven toch veranderd! Hoe heb ik ooit zo totaal afhankelijk kunnen zijn van de mensen om mij heen!' Ik moet een verschrikkelijk zwaar kruis voor hen zijn geweest en ook een erg lastig kruis, want ik kon nog geen glas water voor mezelf inschenken. Nu besef ik, dat degenen, die zich opsluiten in zelf-medelijden zichzelf afsluiten van de wereld, totdat ze ontdekken dat er geen andere keuze voor hen is, dan als blinde verder te leven. Als ze een zelfstandig en vruchtbaar leven willen leiden, betekent dat, dat ze zelfde stap zullen moeten doen om dat te bereiken. Anderen kunnen en willen daarbij helpen, maar het ligt aan jezelf, of je het wilt."

Shon Janchi zweeg. Hij voelde de spanning van de aandacht van zijn toehoorders. Toen lachte hij en besloot:

"Dank U voor Uw aandacht." Een hard en lang applaus was zijn beloning.

SHON JANCHI BESLUIT NAAR DE STAD TE GAAN

"Maar, oom Shon Janchi," vroeg Clarita, "waarom gaat U niet met mij mee naar de stad?" Shon Janchi leunde achterover in zijn stoel, zonder te antwoorden. Hij had zijn nichtje Clarita gevraagd te komen om een lijstje te maken van kleren die hij nodig had en die hij in zijn eigen buurt niet kon krijgen.

De afgelopen jaren, gedurende welke Shon Janchi met veel pijn en moeite en vallen en opstaan had geleerd zich als blinde weer zo zelfstandig mogelijk te handhaven, had zijn nichtje al verschillende keren boodschappen voor hem gedaan in de stad, zonder daar ooit bezwaar tegen te hebben gemaakt. Van het weinige geld waarvan hij moest zien rond te komen, spaarde hij toch altijd wel iets uit om zijn nichtje af en toe iets toe te stoppen als beloning voor haar hulp. En dan kwam me daar dat 21 -jarige meisje op de proppen met het voorstel dat haar oom van in de vijftig maar met haar mee naar de stad moest gaan, in plaats van gewoon de bestelling op te nemen, zoals altijd!

In gedachte zag hij zichzelf weer zitten in een stoel, nu zowat zeven jaar geleden, nadat hij pas blind was geworden en nog geen glas water voor zichzelf kon inschenken. In die dagen wilde hij ook nergens van horen. Zijn enige, ongetrouwde zus, Chita, moest voor hem zorgen; dat was gewoon haar plicht als zuster. En trouwens, hij wilde niet geloven dat hij zichzelf ooit zou kunnen leren redden. Hij was blind geworden en daarmee was al zijn levenswil uitgeblust. Er moest een nog zwaardere klap voor hem komen, om hem wakker te schudden. Toen plotseling zijn zus kwam te overlijden, stond hij geheel alleen, met weinig familie, of familie die ver van hem vandaan woonde. Als een paar goedgehartige buurvrouwen hem niet te hulp waren gekomen, zou hij van honger zijn omgekomen in een huis vol ongedierte en dik onder het stof.

'Waarom gaat U niet met me mee naar de stad?' De woorden van zijn nichtje klonken nog na in zijn hoofd. Ze herinnerden hem aan een andere meisjesstem - tenminste zo had hij het ervaren - toen dat *meisje* hem vier jaren geleden was komen opzoeken en iets soortgelijks tegen hem had gezegd: "Waarom neemt U geen les, om Uzelf een beetje te leren behelpen?" Dat was de stem van de maatschappelijk werkster van de FAVI, die hij, na lang aandringen van een goede kennis, eindelijk een keer had willen ontvangen, al was het maar aarzelend geweest.

Wat was zijn leven veranderd, sinds die dag! Met een brede glimlach antwoordde hij zijn nichtje Clarita: "Ja, Clarita, waarom eigenlijk niet?" Opstaande uit zijn stoel voegde hij er aan toe: "Wacht je even? Dan kleed ik me even om." Even later kwam hij weer uit zijn slaapkamer, netjes aangekleed, zijn witte stok in zijn hand, 'n kleine reglette in zijn zak met een velletje braillepapieren zijn prikpen om aantekeningen te maken als dat nodig mocht zijn. Hij controleerde zijn portemonnee om te zien of hij voldoende geld bij zich had.

Jammer genoeg zag hij niet, dat Clarita hem met een bewonderende blik in haar ogen bekeek. Ze wist dat haar oom precies kon nagaan wat hij in zijn portemonnee had, omdat hij het papiergeld altijd zo gevouwen had, dat hij altijd wist wat een biljet van honderd, wat van vijftig, wat van vijfentwintig, wat van tien en wat van vijf gulden was. Zijn portemonnee had twee vakken; in het achterste had hij de eventuele briefjes van honderd, languit, zonder ze te vouwen, die van vijftig, voor een kwart gevouwen en die van vijfentwintig, helemaal dubbel gevouwen; in het voorste vak die van tien, ongevouwen en die van vijf, dubbel gevouwen. Het enige waar hij weleens moeite mee had, waren de munten, omdat er centen en twee en een halve centstukken zijn met en zonder kartelrand en de centen met kartelrand zijn bijna even groot als een dubbeltje en de twee en een halve cent stukken zijn maar ietsje groter dan een kwartje. Als hij er echter rustig de tijd voor namt vergiste hij zich nooit, omdat de centen en twee en een halve centstukken dunner zijn en ietsje groter dan het dubbeltje en het kwartje. Alleen als hij haast had, vergiste hij zich wel eens. "Ze

moesten eigenlijk papiergeld maken van verschillende grootte" had hij al eens tegen zijn *home-teacher* gezegd toen hij nog les van haar kreeg. "Nou," had de *home-teacher* gezegd, "ik meen dat een van de bestuursleden van de FAVI dat al eens tegen de minister van financiën heeft gezegd maar ja, je weet hoe de ambtelijke molens malen, vooral als men er zelf helemaal geen probleem mee heeft."

Hoe het ook zij, Shon Janchi had zich prima leren redden, ook met het bestaande geld en het was hem al vaak genoeg overkomen dat hij in zichzelf moest lachen als hij inkopen deed in de buurtwinkel. De verkoopster daar was al lang aan hem gewend, maar als er andere klanten zijn, staan ze hem vaak met open mond aan te gapen, met zijn boodschappenlijst in braille, die hij dan op de toonbank legt en met zijn vingers opleest en als hij zijn portemonnee pakt om te betalen en met zijn vingers het kleingeld controleert dat hij terugkrijgt. Als hij papiergeld terugkrijgt, vraagt hij altijd aan de verkoopster wat de waarde van elk briefje is, om ze dan op een of andere manier te vouwen.

"Wie heeft U dat geleerd?" vroeg eens iemand stomverbaasd. "Niemand, feitelijk." had Shon Janchi geantwoord. "Mijn *home-teacher* heeft me alleen gesuggereerd het papier geld op een of andere manier te vouwen en toen heb ik zelf mijn eigen systeem ontwikkeld. Misschien doen andere blinden het wel anders. Dat maakt niks uit. Weet U wat zo goed is bij die lui van de FAVI? Dat is, dat ze je niet komen vertellen iets zus of zo te doen. Ze komen je alleen maar helpen om je eigen beste manier te ontdekken. Natuurlijk, als je braille leert, moet je de letters leren zoals ze zijn en als je wilt leren typen moet je het op de beste manier leren, maar als het om andere dingen gaat, zoals koken, je huis schoonhouden, de weg weten te vinden met je stok, je kleren ordenen, zodat je altijd weet wat wel of niet bij elkaar past, dan komen ze je niet vertellen het zus of zo te doen, maar ze proberen je te helpen je eigen beste manier te ontdekken."

Dat alles flitste hem door het hoofd als een veel te snel draaiende film, nadat hij uit zijn stoel was opgestaan om andere kleren aan te trekken om met zijn nichtje Clarita mee te gaan naar de stad.

"Nou? ..." vroeg hij lachend. "Zie ik er zo sjiek genoeg uit om met mijn knappe nichtje uit te gaan?"
"Om verliefd op te worden!" antwoordde Clarita gevat. "Laten we maar gauw gaan."

SHON JANCHI GAAT KLEREN KOPEN

"Zie je nou!" zei Shonjanchi. toen hij met zijn nichtje Clarita uit de route-taxi was gestapt, die hen naar de stad had gebracht. "Zie je nou! Daarom krijgt een mens er een hekel aan om ergens naar toe te gaan."

Hij had het over datgene wat gebeurd was, toen de taxi langs de weg was gestopt, waar hij met zijn nichtje stond te wachten, om naar de stad te gaan.

Toen ze het huis verlieten wilde Clarita hem bij de arm pakken om hem te begeleiden, maar haar oom had meteen gereageerd met 'n:

"Nee, Clarita! Laat mij jouw arm vasthouden, of je schouder, dan loop ik veel prettiger met je. Weet je waarom?"

"Nee, oom Shonjanchi" had Clarita verrast geantwoord.

"Omdat ik op die manier precies voel wat jij doet: of je draait, en naar welke kant, of je omhoog' of omlaag gaat, of je langzamer of sneller loopt, zodat ik vanzelf precies hetzelfde kan doen als jij, zonder dat je me steeds voor alles en nog wat moet waarschuwen. Het enige wat je me op die manier wel moet zeggen, is wanneer we een stoep of een trapje op of af moeten."

Toen enige tijd later de taxi bij hen was gestopt, was één van de passagiers — die blijkbaar Shon Janchi herkende — er als een duiveltje uit een doosje uitgesprongen en had Shonjanchi met beide armen stevig

vastgegrepen alsof hij hem wilde optillen en had geroepen: "Je hoofd omlaag! Je hoofd omlaag!" alsof hij, behalve blind, ook stokdoof was. Shonjanchi was woedend geworden en had zich uit alle macht tegen deze belachelijke behandeling verzet. Gelukkig was zijn nichtje, ondanks haar jeugdige leeftijd, alles behalve verlegen. Ze demonstreerde ter plekke dat ze zeer intelligent was, want op een rustige, ernstige toon, had ze gezegd:

"Luister eens, vriend! *Ik* begeleid mijn oom en ik weet precies hoe dat moet."

De vreemdeling had Shonjanchi verschrikt losgelaten en iets gemompeld van:

"Ik wilde de arme donder alleen maar helpen ... ik wilde de arme donder alleen maar helpen."

"Mijn oom is alles behalve arm," had Clarita de man toegebeten en had vervolgens de linkerhand van Shon Janchi op het dak van de auto gelegd, waarna ze hem even met zijn rechterhand het open portier liet voelen, zodat hij zonder de minste moeite in kon stappen.

"Nou ja ..." zei Clarita nu, nadat ze in de stad waren uitgestapt. "Die mensen zijn geen blinden gewend, weet U. Ze komen er bijna nooit mee in aanraking. En als ze er dan een ontmoeten, schrikken ze. Ik ben bang dat U aan dat soort belachelijke dingen zult moeten wennen, want we kunnen de wereld nu eenmaal niet van de ene dag op de andere veranderen."

"Je bent veel te knap voor je leeftijd!" antwoordde Shonjanchi en gat zijn nichtje een vriendschappelijk kneepje in haar arm.

"Waar is Uw stok?" vroeg Clarita, om van onderwerp te veranderen.

"Opgevouwen in mijn zak," zei Shonjanchi. "Jij bent een veel beter mobiliteitshulpmiddel dan een stok."

Opgewekt en vlot liepen ze de hoofdstraat in, bij wijlen van links naar rechts zwenkend om de mensenmassa's te ontwijken, die geen enkele aandacht aan hen besteedden.

Toen ze de eerste winkel ingingen, ging Shon Janchi achter zijn nichtje lopen, met zijn hand op haar schouder, om makkelijker door de smalle looppaden te kunnen bewegen. Hij had een paar nieuwe broeken nodig en bij het rek, waar die hingen, voelde hij met zijn vingers hoe dik ze waren en van wat voor soort stof ze gemaakt waren. Clarita vertelde hem de kleuren, de maten en de prijzen. Nadat hij er drie had uitgezocht, bracht Clarita hem naar de paskamer, waar zij buiten bleef staan. Iedere keer als hij een van de broeken aan had, maakte hij het kamertje open, zodat zijn nichtje hem kon bekijken en kon zeggen hoe hij stond.

Nadat hij zijn keuze had laten vallen op twee van de drie broeken, gingen ze twee bijpassende sporthemden en twee paar sokken uitzoeken.

"Hoe weet U nu straks welke bij welke past?" vroeg Clarita nieuwsgierig.

"Voor mijn sokken," zo legde haar oom uit, "heb ik drie plastic bakjes, die ik met een brailleletter heb gemerkt. Ik koop alleen bruine, blauwe en grijze sokken. Weet je waarom?"

"Geen idee," antwoordde het meisje. "Anders heb ik veel te veel bakjes nodig!" antwoordde hij met een grijns. Het meisje keek hem even aan en schoot toen in een klaterende lach, tot ze merkte dat er mensen naar haar keken.

Shon Janchi vervolgde nuchter:

"Je hoeft ze niet per se in braille te merken. Iemand die geen brailleschrift kent kan er willekeurige merktekens op plakken, bijvoorbeeld: een rondje voor bruin, een vierkantje voor blauw en een kruisje voor grijs. Je kunt hetzelfde doen met de rest van je kleren. Je maakt er gewoon met een speld een merkteken in, dat je kunt verwijderen als je ze in de was doet. Maar, dat is vaak niet eens nodig, want meestal is niet alleen de kleur verschillend maar ook de stof en het dessin, zoals dat heet."

Toen ze alles hadden, gingen ze naar de inpaktafel om ze te laten inpakken en af te rekenen. Hier moest Shonjanchi weer een keer wat ergernis ondergaan, want toen hij de kassa-juffrouw vroeg naar de totale prijs antwoordde het meisje niet hem, maar gaf de bon aan Clarita en zei tegen zijn nichtje: "Zeg hem dat hij acht en zestig gulden vijf en twintig moet betalen." Clarita antwoordde bits: "Waarom zeg je het hem zelf niet? Hij heeft prima oren, hoor!"

SHON JANCHI BEKLAAGT ZICH

"Waarom ben je zo stil, Shonjanchi?" vroeg Titichi toen ze om één uur in de nacht met Shonjanchi thuis kwam. Shonjanchi had Titichi, een weduwe van vijftig, die hij al van kindsaf kende, gevraagd met hem naar de verjaardag van zijn broer Buchi te gaan. Omdat Titichi ook Buchi van kleinsaf kende, had zij de auto van haar oudste zoon geleend en was met Shon Janchi meegegaan.

"Kom even binnen," zei hij, op haar vraag, nadat hij de voordeur van zijn huis had geopend, "'t Is toch al laat en een paar minuten meer of minder maken niet uit. Kijk," zei hij, toen ze aan de tafel in de zitkamer waren gaan zitten. "Nou ben ik voor de vierde keer naar een feestje geweest nadat ik blind ben geworden. Van de ene kant kan ik zeggen, dat ik genoten heb. Ik ben blij dat ik het zo ver gebracht heb, dat ik niet meer thuis blijf zitten alleen omdat ik niet kan zien. Toen ik pas blind was, deed ik dat wel. Ik ging nergens heen! Ik was gewoon mensenschuw; ik schaamde me om mijn gezicht te laten zien. Idioot natuurlijk, maar zo ging dat. Dat is God zij dank veranderd. Van de ene kant kan ik ook zeggen, dat ik het heel begrijpelijk vind, dat er blinden of slechtienden zijn, die niet graag uitgaan."

"Wat is er dan gebeurd?" vroeg Titichi verbaasd, maar ook een beetje nieuwsgierig.

"Op de eerste plaats," zo probeerde Shon Janchi haar uit te leggen, "is het lawaai verschrikkelijk. Je voelt je verloren in het lawaai. De muziek.... ik zeg niet dat die muziek niet mooi is, maar ze spelen veel te hard. En omdat de muziek zo hard is, praat iedereen ook nog hard. Je voelt je, alsof je midden in een oceaan van lawaai drijft. Je hoort een heleboel stemmen rond je, vermengd met het harde geluid van de muziek. Je weet niet meer waar links of rechts is; je weet niet of de stem het dichtstbij het tegen jou heeft of tegen een ander. Jij die kunt zien, Titichi, herkent de mensen van verre. Je groet ze, je gaat naar ze toe om een praatje te maken. Als iemand iets tegen jou wil zeggen, zie jij dat hij met je wil praten. Ik ik voel me soms net een domme uil. Ik hoor een stem, maar ik weet niet of die het tegen mij heeft of tegen iemand anders. Als hij mijn naam niet noemt, of mij niet aanraakt, durf ik gewoon geen antwoord te geven. Dat is punt een. Ik heb wel genoten, hoor! Ik heb een hoop oude bekenden gesproken die me kwamen groeten, maar er waren ook hele tijden dat ik me helemaal verloren voelde, in een zee van lawaai."

"Ja, dat kan ik wel begrijpen." antwoordde Titichi. "Vooral als ik je af en toe in de steek liet om iemand te gaan groeten, nietwaar?"

"Precies!" zei Shonjanchi.

"En punt twee?" vroeg Titichi, nu met het verlangen hem beter te begrijpen.

"Punt twee," antwoordde Shonjanchi, lachend als een boer die kiespijn heeft. "Punt twee zijn de onuitstaanbare mensen, die menen dat ze hun medelijden moeten komen tonen met stomme vragen, zoals, of dokter zus of zo niet meer kan helpen en hoe het toch komt dat ik blind ben geworden. Maar het stomste was een vrouw ik weet nog niet wie ... die me kwam vertellen dat ik zeker wel een goed pensioen van de regering krijg en die vervolgens vroeg of ze nog geen plaats voor me hadden in het bejaardencentrum. G nou ja, laat ik maar niet gaan vloeken! Maar wat zou jij hebben gezegd, Titichi, als iemand jou kwam vertellen, met je vijftig jaar, dat je naar een bejaardencentrum moet omdat je weduwe bent? En alsof dat nog niet genoeg was, kwam het mens op de proppen met het idee dat er een speciaal centrum moest worden opgericht, waar alle blinden samen konden wonen!" Shonjanchi lachte ironisch. "En ze zei het hard, zodat iedereen het goed kon horen. Ik moest mezelf geweld aandoen, om niet iets heel onplezierigs te zeggen."

Titichi begon te lachen en terwijl ze Shonjanchi een por gaf, zei ze:

"Maak je niet druk! Waarom heb je haar niet gevraagd of ze nog geen plaats voor haar hadden in Monte Cristo?"

"Ja, net!" antwoordde Shon Janchi. "Als me zoiets weer eens gebeurt, doe ik het ook nog."

Titichi moest moeite doen om haar lachen te onderdrukken. Toen zei ze ernstig.

"Maar eigenlijk is het toch niet zo'n gek idee om een centrum op te richten waar blinden samen kunnen leven. Dan zouden ze alle hulp kunnen geven die je nodig hebt en je zou in aanraking komen met mensen die elkaar precies begrijpen."

Het gezicht van Shon Janchi betrok en het duurde bijna een minuut voor hij weer wat kon zeggen. Toen

antwoordde hij op zachte toon:

"Ik ga je een vraag stellen, Titichi, en daar moet je eerlijk op antwoorden. Wil jij samen wonen met alleen maar weduwen? Wil jij buiten de normale gemeenschap leven? Alsof je een vreemd wezen bent, dat tot een aparte mensensoort wilt behoren, die gescheiden van de rest van de gemeenschap moet leven? Welnu, dat wil ik ook niet! Ik ben op de eerste plaats een mens, net als iedereen! Ik ben niet op de eerste plaats blind, maar 'n mens, net zo goed als jij niet op de eerste plaats weduwe bent, zelfs geen moeder op de eerste plaats, zelfs geen vrouw op de eerste plaats, noch ik een man op de eerste plaats, maar mens!"

"Verdraaid, je hebt gelijk!" riep Titichi uit. "Dat moesten meer mensen beseffen!"

"Precies." ging Shonjanchi voort. "Ik wil niet dat men mij op de eerste plaats ziet als behorend bij een groep blinden. Ik geef toe, ik vind het best leuk om af en toe met andere blinden samen te komen, om ervaringen uit te wisselen, net zo goed als mensen die hetzelfde beroep uitoefenen dat doen, maar ik kan met mijn hand op mijn hart verklaren, dat tot nog toe mijn beste vrienden geen blinden zijn. Mijn beste vrienden zijn de vrienden van altijd, zoals jij, Titichi. Ik zeg niet dat ik niet goed bevriend zou kunnen raken met een andere blinde ... natuurlijk wel! Net zo goed als jij en ik goeie vrienden zijn, niet omdat jij weduwe bent, maar omdat we elkaar goed begrijpen. En ik hoop maar één ding, Titichi, dat je me niet alleen maar goed behandelt omdat ik blind ben."

"O, gut nee!" riep Titichi uit. "Dat heeft er niks mee te maken."

"Goed zo," antwoordde Shon Janchi. "Dan heb je me begrepen."

"O ja, Shonjanchi," antwoordde Titichi. "Ik heb je heel goed begrepen. Je hebt volkomen gelijk. Het feest was toch wel ergens goed voor. Je hebt me de ogen geopend voor iets waar ik nooit aan gedacht had."

"Och" zei Shonjanchi, achterover leunend in zijn stoel. "Het feest was best leuk, begrijp me vooral niet verkeerd. Ik heb echt wel genoten en ik blijf heus niet thuis omdat er domoren rondlopen, die denken dat ze alles beter weten en dat ze zich met ieders zaken kunnen bemoeien. Dat soort mensen is niet alleen voor blinden lastig"

"Inderdaad," antwoordde Titichi opstaande. "En als wij nog even doorpraten komen er andere mensen die zich met onze zaken gaan bemoeien met roddelpraatjes. Weetje dat het al twee uur is?"

SHON JANCHI KRIJGT NAAILES

Shon Janchi kwam niet meer bij van het lachen. "Je had me moeten zien!" proestte hij. "Op een gegeven ogenblik lag ik languit onder mijn bed, net een pias! Heel voorzichtig, beetje bij beetje, kon ik me er weer onderuit wurmen. Maar op het laatste moment, natuurlijk net toen ik dacht dat ik er was, stootte ik mijn hoofd goed hard tegen de onderrand van het bed."

"Lachte je toen net zo hard?" vroeg de *home-teacher* van de FAVI, die hem op zijn verzoek was komen bezoeken.

"O, jee, nee!" grijnsde hij. "Ik legde er een flinke knoop over, dat snap je."

"'t Is ook nogal knap dom!" lachte de *home-teacher*, "om op je bed te gaan zitten om een knoop aan je bloes te naaien. Hoe kwam het eigenlijk dat alles viel?"

"Nou ja," lachte Shon Janchi. "De knoop viel uit mijn hand op het bed en toen ik hem weer op wou zoeken sloeg ik alles op de vloer! 't Klosje garen, de naalden, spelden, de schaar ... Ik had het pakje naalden ook nogal ruw open gemaakt, zodat alle naalden eruit vlogen toen het viel. Eén was er op het bed blijven liggen. Weet je hoe ik die vond?"

"Hoe dan?" vroeg de *home-teacher* nieuwsgierig.

"Nou, toen ik ging slapen, en net lekker was weggedommeld, schrok ik weer wakker, door'een steek in een van de zachte delen van mijn lichaam, als je begrijpt wat ik bedoel."

De *home-teacher* kreeg een proestbui en riep toen weer uit: "Maar 't is ook nogal knap dom! Zelfs zienden moeten niet op bed gaan zitten om te naaien. Zoiets moet je aan tafel doen."

"Ja, ja, dat heb ik nou wel begrepen," lachte Shon Janchi. "En na de harde les die ik mijzelf gegeven heb wil ik een behoorlijke les."

"Goed," zei de *home-teacher*, nog steeds niet bij machte haar lachen te onderdrukken. "Laten we maar

beginnen met het feit dat je de boel over de vloer hebt gegooid. Zelfs voor een goed ziende is het niet gemakkelijk om naalden, spelden en dergelijke op de vloer terug te vinden. Wat je had kunnen doen, is hetzelfde als veel zienden doen: ze pakken een zachte bezem en vegen de hele vloer aan, alles naar één punt. Als je dat hebt gedaan, hoefje alleen nog maar vuile vingers te maken, door in de hoop stof je spulletjes op te zoeken, maar dat is heel wat minder erg, dan zelf over de vloer gaan liggen rollen. En als je nou een magneetje neemt, en je gaat daarmee door de hoop stof, dan pakt die alle metalen voorwerpen, zoals naalden en spelden, voor je op."

"Verdraaid!" riep Shon Janchi uit. "Daar had ik zelf op kunnen komen!"

"Wij mensen denken nu eenmaal nooit eerst aan de meest eenvoudige oplossingen," antwoordde de *home-teacher*. "Maar laten we nu maar eens kijken hoe je een knoop aan kunt naaien. Zoals ik al zei, als je met klein materiaal moet werken, kun je het best aan een tafel gaan zitten en je spulletjes netjes ordenen. Je zou een bord, of plastic bakje kunnen nemen, om je materiaal in te leggen. Iedere goeie naaister gebruikt bovendien een speldenkussentje. Voor jou is zo'n kussentje nog belangrijker, want als je de draad in de naald moet doen, dan kun je dat het beste met beide handen vrij. Nou, dat is heel gemakkelijk als je een speldenkussentje voor je zet. Je kunt de naald daar rechtop insteken."

"Verdraaid!" riep Shon Janchi weer uit. "Weer iets waar ik zelf op had moeten komen! Maar" voegde hij eraan toe: "dan blijft toch nog het probleem van hoe de draad door het oog van de naald te krijgen."

"Inderdaad," antwoordde de *home-teacher*, en gaf hem een klein dingetje in zijn hand. Het bestond uit een dun metalen plaatje, waaraan nog dunnere metalen draad uitkwam, die een lus met een scherpe punt vormde.

"Wat is dat?" vroeg hij verbaasd.

"Er zijn allerlei middeltjes voor blinden en slechtzienden om een draad door het oog van een naald te krijgen." legde de *home-teacher* uit. "Maar dit eenvoudige dingetje is volgens mij het gemakkelijkst. Er zijn ook zogenaamde kelkoognaalden, waarvan het oog van boven open is en waar een metalen draadje in zit. Je kunt de draad daar van bovenaf indrukken en dan blijft hij haken achter dat metalen draadje. Maar daarbij heb je een goeie kans dat je draad breekt, of het metalen draadje in het oog breekt af. Er zijn ook zogenaamde naaldsleuteltjes van plastic maar die gaan ook gauw kapot. Dit dingetje is het oudste en goedkoopste middeltje, dat niet eens speciaal voor blinden is gemaakt. Je steekt de punt van die dunne metalen draad door het oog van de naald. Als je doordrukt, buigen de beide helften naar elkaar toe en openen weer aan de andere kant. Nou, en er is geen kunst aan, om een draad door dat grote oog heen te halen. Als je het dingetje dan weer uit het oog van de naald trekt, trekt het je draad mee en klaar is Kees."

"Geweldig!" riep Shon Janchi uit "Dat ga ik meteen proberen."

SHON JANCHI GAAT OP STAP

Shon Janchi had de stoute schoenen aangetrokken en was op stap gegaan naar het huis van Dindin. Hij was er niet zeker van, dat hij het huisje, gelegen aan een zandweg zonder behoorlijke oriëntatiepunten, zou kunnen vinden. Eén keer had hij het trajekt, onder begeleiding van de FAVI *home-teacher* gelopen, omdat die hem graag met Dindin wilde laten kennis maken. Dindin was pas kort geleden aan haar revalidatie begonnen, na jaren op een stoel te hebben gezeten, zonder iets uit te voeren. Ze was zestig jaar en de *home-teacher* dacht dat het goed zou zijn als ze iemand ontmoette, die hetzelfde proces had doorgemaakt als zij. Dindin woonde niet ver van Shon Janchi vandaan, maar toch ... het was wel een heel verschil of je ergens liep met een *home-teacher* in je buurt, die af en toe aanwijzingen gaf over de omgeving, of dat je helemaal alleen op een zandweg liep, door een vrij diep autospoor, dat voorkwam dat hij afdwaalde en in de kaktussen terecht kwam.

Datgene waarvoor hij van het eerste moment al wel bang was geweest, gebeurde inderdaad. Halverwege hoorde hij plotseling het geronk van een automotor achter zich. Hij hield echter zijn positieven bij elkaar, draaide een kwartslag naar rechts, voelde snel met zijn stok, niet slechts op de grond, maar ook in de lucht,

om te voorkomen dat hij met zijn hoofd in de kaktussen terecht zou komen en stapte uit het autospoor aan de kant van de weg. Direct daarop draaide hij zich weer om en stak zijn stok omhoog, zodat de chauffeur hem goed kon zien. De auto ging langzaam voorbij en toeterde twee keer tot groet.

Hij wachtte tot hij niets meer hoorde, om dan weer in het autospoor te stappen, indachtig de woorden van de *home-teacher*:

"Als een auto je gepasseerd is, moet je wachten om er zeker van te zijn, dat er geen tweede achteraan komt, of een tegenligger."

Toen hij de bocht naar het westen bereikt had, wist hij dat hij er bijna moest zijn. Hij ging de berm op, tot zijn stok tegen de omheining van het huisje van Dindin stootte. Hij volgde de afrastering, tot hij de poort bereikte. Een hondje kwam hem luid keffend tegemoet en hij zei:

"Dag Tuti! Is 't vrouwtje thuis?"

"Gosjemeine!" riep Dindin uit, toen Shon Janchi in haar kleine veranda in een schommelstoel was gaan zitten. "Ik heb enorme bewondering voor je! Zoiets zal ik nooit durven doen!"

"Och, Dindin," zei Shon Janchi lachend. "Een paar jaren geleden praatte ik net zo. Wat ik kan, kun jij ook."

"Ik weet het niet," vond Dindin "maar die dame die ons les geeft, doet wel een geweldig liefdewerk. Het is ongelooflijk dat iemand zo geduldig, zo goed, zo lief kan zijn! Zo iemand verdient een gouden stoel in de hemel!"

Shon Janchi bleef even stil. Toen zei hij, ernstig:

"Luister, Dindin, je maakt een grote fout. Ik zeg niet dat die dame niet lief is.... begrijp me niet verkeerd! Ik ben alleen bang dat zij zich erg vervelend zal voelen als je haar zo benadert. Voor haar doet zij gewoon haar werk. Ze doet het met liefde, dat wel, maar ze wordt er ook voor betaald."

"Natuurlijk wordt ze ervoor betaald!" riep Dindin uit. "Wie zou zoiets voor niets doen?"

"O nee, Dindin! Zo eenvoudig ligt de zaak niet," antwoordde Shon Janchi. "Bijna alle mensen die voor de FAVI werken, doen dat zonder er ook maar één roeie cent voor te krijgen. Ze hebben een paar volledig betaalde krachten, maar alle anderen, de handenarbeidleiders, de vervoersters, de donateurswerfers en de bestuursleden doen alles zonder er iets mee te verdienen. Voor hen maakt dat weinig verschil. Ze willen dat hun werk op den duur door de overheid wordt betaald, zoals ook het maken van het gesproken weekblad en gesproken boeken bij de FALPA. Dat gebeurt nu ook allemaal nog door onbetaalde vrijwilligers. Je moet niet vergeten, dat de diensten die de FAVI en de FALPA ons verlenen, feitelijk een recht zijn; net zo goed als we recht hebben op doktershulp. Het feit dat de overheid het nog niet betaalt, doet niets af aan het recht en wat de mensen van de FAVI en de FALPA doen, is, ons geven waar wij recht op hebben. Zij vinden dat zij hun plicht doen, de plicht, die de gemeenschap ten aanzien van ons heeft. Daarom voelen zij zich erg vervelend, als wij hen benaderen als een soort heiligen, die ver boven ons verheven zijn."

"Maar ... eh" mompelde Dindin in verwarring, 't Zijn toch wel goeie mensen als ze dat allemaal willen doen?"

"Maar natuurlijk!" lachte Shon Janchi. "Maar, net als wij er een hekel aan hebben dat we met medelijden worden benaderd, hebben zij er een hekel aan als ze met zoveel bewondering worden bekeken, want allebei die dingen geven een mens een erg vervelend gevoel."

"Misschien heb je wel gelijk," aarzelde Dindin. "Wil je iets drinken?"

"Alleen als je het zelf voor me gaat inschenken," repliceerde Shon Janchi.

"Ja, ja!" riep Dindin smalend uit. "Alweer zo'n vervelende *home-teacher* over m'n vloer."

SHON JANCHI NEEMT EEN BIERTJE

"Wil je een biertje?" vroeg Dindin aan Shon Janchi toen ze uit haar schommelstoel opstond. "Graag!" bevestigde Shon Janchi. "Na die lange wandeling en al dat gepraat zal een biertje er best ingaan."

"Drink je 'm uit de fles?" suggereerde Dindin, meer dan dat ze het vroeg, in de hoop dat Shon Janchi "ja" zou zeggen zodat zij het bier niet in een glas zou hoeven schenken. Shon Janchi lachte geluidloos, omdat hij het meteen begreep en zei:

"Nee, Dindin, ik drink liever uit een glas. Dat is veel hygiënischer, weet je. En doe me 'n plezier en maak het glas even nat onder de kraan."

Hij hoorde de zucht van Dindin, die haar huis inliep, met haar hand langs de wand haar weg zoekend. Even later hoorde hij haar de naam van een van haar dochters roepen, maar voor die kon antwoorden, riep Shon Janchi:

"Nee, Dindin! Ik wil dat je het zelf voor me doet!"

"M'n hemel!" riep Dindin uit. "Moet je nou toch horen wat die man een eisen heeft!"

Maar even later kwam ze terug met een fles bier, met het glas er onderste boven overheen, zodat ze toch een hand vrij hield om haar weg te voelen.

"Asjeblieft." zei ze lachend. "Ik schenk hem niet voor je in, want ik ben niet gewend aan het schuim."

Shon Janchi stak zijn hand uit en na even heen en weer zwaaien raakte hij de hand van Dindin aan en nam de bierfles met het glas van haar over. Hij schonk het glas direkt vol, met één vinger diep in het glas om direkt op te houden met schenken toen het schuim zijn vinger aanraakte. Hij herinnerde zich MAAR al te goed dat toen hij voor het eerst bier inschonk, alles eroverheen was gegaan, omdat hij er geen rekening mee had gehouden dat het schuim blijft rijzen.

"Neem je zelf niets?" vroeg Shon Janchi terwijl hij de fles op het veranda tafeltje neerzette.

"Ach, nee ..." antwoordde Dindin. "Ik heb niet in de zon lopen wandelen."

Shon Janchi dronk het glas in één teug zowat half leeg. Hij was van die wandeling van een kwartier inderdaad nogal dorstig geworden, vooral vanwege de grote concentratie op de zandweg die naar het huisje van Dindin liep.

"Weet je, Dindin," zei hij, het glas ook neerzettend op tafel. "Je zei dat de mensen van de FAVI goeie mensen zijn en daar ben ik het helemaal mee eens. Maar weet je ook dat er blinden en slechtzienden zijn, die van die goedheid misbruik maken, zonder blikken of blozen. Wij zeggen dat we geen medelijden willen, maar er zijn blinden, die graag in de watten gelegd worden. En als ze dan mensen ontmoeten als die van de FAVI, die niemand in de watten willen leggen, maar die ons juist willen leren voor onszelf te zorgen, dan zijn ze daar helemaal niet tevreden over".

"Maar dat is toch onzin!" riep Dindin uit. "Daar moeten ze niet op ingaan!"

"Ja, precies," erkende Shon Janchi, "maar zo eenvoudig is dat niet. Als een vervoerster iemand vervoert naar een FAVI evenement, en die blinde vraagt haar om hem of haar ergens anders heen te brengen, dan is het vaak zo, dat die chauffeuse niet de moed heeft om nee te zeggen. En als iemand zijn familie meebrengt naar een bijeenkomst of feestje van de FAVI, is het moeilijk voor de mensen van de FAVI om te zeggen dat dat niet kan. Als dat familielid als chauffeur optreedt is het natuurlijk wat anders. Ik hoorde laatst van een blinde, die als er een feest is, altijd een dochter meebrengt. De laatste keer dat ik op een feestje ben geweest, heb ik verschillende van dat soort verhalen gehoord. Niet van de mensen van de FAVI hoor, die praten er niet over. Het zijn juist andere visueel gehandicapten die het niet kunnen uitstaan dat sommige van hun lotgenoten misbruik maken van de goedheid van de FAVI-vrijwilligers."

"Maar, dat is toch ongelooflijk!" riep Dindin kwaad uit.

"Zo ongelooflijk is het helemaal niet," zei Shon Janchi. "Zoals ik al zei, er zijn nu eenmaal blinden en slechtzienden, die vinden dat de rest van de wereld hen in de watten moet leggen. Integratie interesseert hen niet. Ze willen niet zelfstandig zijn. Ze willen als kinderen behandeld worden. Ze schreeuwen niet, of stampvoeten niet om hun zin te krijgen, o nee, ze doen iets veel ergers. Ze maken misbruik van hun

handicap. Ze weten dat de mensen medelijden met hen hebben en daar maken ze misbruik van. Ze weten bij voorbaat dat de mensen toch geen nee durven zeggen. Ze hebben een of andere boodschap, of ze willen ergens heen en vragen een van de FAVI vrijwilligsters om het voor hen te doen."

"Maar voor zulke dingen hebben ze toch zeker hun familie!" vond Dindin.

"Ja, net!" verklaarde Shon Janchi. "Maar je weet net zo goed als ik dat de familie al heel gauw het medelijden van zich afzet en niet iedere minuut klaar staat om dit of dat te doen en de hele dag van hot naar haar te rennen voor hun blinde familielid. En die blinde, die eraan gewend raakt dat ze niet meer voor hem rennen, vraagt dan niks meer, zelfs als hij echt hulp nodig heeft. Hij zoekt buitenstaanders die wel bereid zijn nog medelijden met hem te hebben en direkt voor hem klaar te staan."

"Maar dat moeten ze niet doen!" riep Dindin weer uit, nog meer geërgerd over dit soort misbruik.

"Inderdaad" vervolgde Shon Janchi. "Maar heel vaak durven de vrijwilligers niet te weigeren en degenen die het wel durven, die worden niet meer gewaardeerd. Maar het zijn nu net die laatsten, die ons als gelijken behandelen."

"Maar, Shon Janchi, ..." onderbrak Dindin hem. "Hoe je het ook bekijkt, we hebben toch veel hulp nodig."

"O, ja, natuurlijk wel," gaf Shon Janchi toe. "We hebben zelfs recht op hulp. Maar wat sommige mensen vergeten is, dat we behalve rechten, ook plichten hebben en voor ons is de belangrijkste plicht, om geen misbruik te maken van de goedheid van andere mensen. En nou wil ik weer een biertje, voor ik weer op stap ga terug naar huis."

"Ik zal mijn dochter even roepen," zei Dindin.

"Nee, Dindin!" riep Shon Janchi geërgerd uit. "Waar hebben we het nou net de hele tijd over gehad. Waarom zou je je dochter lastig vallen voor iets wat je zelf ook kunt. Er blijven dingen genoeg over die je zelf niet kunt en die zij voor je moet doen."

Dindin bleef even heel stil zitten, ietwat verbijsterd. Toen begon ze te lachen en verklaarde vol bewondering:

"Shon Janchi ... ze moeten jou maatschappelijk werker maken."

Shon Janchi lachte tevreden en merkte op: "En wie betaalt dan voor mij een auto met particuliere chauffeur?"

SHON JANCHI KRIJGT BEZOEK

Shon Janchi kreeg bezoek van Joonchi, "Joonchi, de zoon van Papachi, die getrouwd is met Ina, de zus van Shon Li, de vrouw van de zwager van de vrouw van Buchi, de broer van Shon Janchi." Zo probeerde Joonchi het zelf duidelijk te maken aan Shon Janchi toen ze elkander voor het eerst ontmoetten in een groeps gesprek van de FAVI. Shon Janchi moest er wel even diep over nadenken, voor hij de jongen thuis kon brengen. Toen merkte hij droog op:

"Je bent in ieder geval geen familie van me."

'De jongen' — zo noemde Shon Janchi hem in gedachten omdat hij nog maar net dertig was, liet hem, ondanks die ironische opmerking niet meer los en verklaarde monter: "Ik kom U een dezer dagen een keer opzoeken." En zo gebeurde het dat hij nauwelijks een week later bij Shon Janchi kwam binnenlopen met de opgewekte uitroep:

"Morge, Shon Janchi! Daar ben ik dan!"

"En wie is ik?" vroeg Shon Janchi verrast. Hij herkende natuurlijk na één ontmoeting de stem van de jongen nog niet meteen.

"Joonchi, natuurlijk!" lachte de jongen, "de zoon van Papachi die getrouwd is met"

"Ja, laat maar!" antwoordde Shon Janchi. "Ik weet 't al. Nou, nou! Jij hebt wel lef, zeg! Je wilt me toch niet wijsmaken dat je helemaal bent komen lopen?"

"Nee, hoor!" lachte Joonchi. "Ik ben niet gek! Ik heb een lift gekregen van mijn neef die me in de stad heeft afgezet en vandaar ben ik te voet gekomen."

"Da's toch een heel eind lopen!" riep Shon Janchi uit.

Hij wist dat Joonchi erg slecht kon zien.

"Laat me je iets te drinken aanbieden. Wil je een biertje?"

"Dat zal er best ingaan! vond Joonchi.

Toen Shon Janchi met het bier terug kwam uit de keuken en samen met Joonchi aan tafel ging zitten begon de jongen meteen te praten. Hij praatte kennelijk erg graag. Shon janchi hoefde zich alleen maar te beperken tot af en toe "ja" of "nee" te zeggen maar in zijn gedachten karakteriseerde hij de jongen als iemand, die wel heel erg met zichzelf bezig was. Dat was heel begrijpelijk, vond Shon Janchi want de jongen was eigenlijk nog veel te jong om met een leven geconfronteerd te worden, zonder toekomstverwachtingen. Hij werkte al lang niet meer en het vooruitzicht om alleen van 'onderstand' te moeten blijven leven was niet iets om iemand veel levensmoed te geven. Hoewel hij het egocentrisme van de jongen afwees, voelde Shon Janchi toch een zekere bewondering voor hem, want hij had een opgewekt karakter, vol goede moed, maar ook zonder voldoende verantwoordelijkheidsgevoel ten aanzien van zichzelf.

"Kijk," zei Joonchi ineens. "Ik kan best werken en ik wil het ook, maar ze willen me niet helpen om werk te vinden. Niemand wil iemand helpen, die half blind is. Ze denken dat je toch niks kunt."

Shon Janchi ging wat rechtop op zijn stoel zitten en stuitte de woordenstroom van de jongen door rustig te zeggen: "Maar, heb je al eens laten zien wat je kunt?"

"Hoe bedoelt U?" vroeg Joonchi verrast.

"Precies wat ik vraag," zei Shon Janchi, zonder enige stemverheffing. "Heb je al eens laten zien wat je kunt, of laat je alleen maar zien wat je niet kunt?"

"Hoe bedoelt U?" vroeg Joonchi nog meer verrast.

"Het is allemaal niet zo simpel als jij denkt." zei Shon Janchi.

Hij begreep heel goed dat hij de jongen met zijn vragen in een hoek had gedreven waar hij niet zitten wilde. Het is natuurlijk altijd het gemakkelijkst anderen de schuld te geven, in plaats van eigen verantwoordelijkheid te aanvaarden.

"Luister," ging Shon Janchi verder. "Wat heb je gedaan om een vak te leren? Een vak dat je met jouw handicap kunt uitoefenen. Heb je jezelf al eens afgevraagd, of ben je al eens raad gaan vragen bij de mensen die meer weten dan jij, wat voor werk het meest geschikt zou zijn voor jou? En als je dat gedaan hebt ... ben je dan al eens wezen solliciteren om dat soort werk te krijgen? Of zit je op anderen te wachten, die dat voor jou moeten doen, volgens jou? Je moet me niet verkeerd begrijpen: ik zeg echt niet dat je niemand om hulp mag vragen; natuurlijk wel! Het is nu eenmaal vaak erg moeilijk voor gehandicapten, om mensen, die zichzelf normaal vinden, ervan te overtuigen, dat men van alles kan; maar de beste manier om te laten zien dat je van alles kunt, is, te zorgen dat je de nodige diploma's haalt voor het beroep dat je uit wilt uitoefenen.

"Maar wat misschien nog veel belangrijker is, is dat je voor jezelf goed moet erkennen wat je niet kunt. Ik hou er niet van mijzelf als voorbeeld te gebruiken, maar soms kan het nuttig zijn. Ik ben nu op een leeftijd, waarop ik geen enkele kans meer heb om nog werk te krijgen. Ik ben blind geworden, maar daarom heb ik nog geen zin, om thuis niks te zitten doen. Daarom heb ik van alles geleerd: typen, braille — al heb ik veel te grove vingers om het nog vlug te leren lezen — maar ik gebruik het toch wel veel; ik heb geprobeerd beter Nederlands te leren, zodat ik Nederlandse gesproken boeken kan lezen en nou heb ik besloten schapen te gaan houden. Ik heb al hulp gevraagd om er twee te kopen. Als ik nog jong was, zou ik mijn type-diploma zijn gaan halen en zou ik beter braille hebben geleerd en dan zou ik andere cursussen zijn gaan volgen en dan zou ik zijn gaan solliciteren en mijn diploma's op tafel hebben gelegd en ik zou de FAVI opgegeven hebben als referentie. Dat laatste zou ik beslist niet doen in de hoop dat zij zouden zeggen — dat ik een goede werkracht zou zijn, want dat kunnen zij ook niet weten; dat moet ik zelf bewijzen. Wat ze wel kunnen, dat is, die mensen ervan overtuigen, dat mijn blindheid geen belemmering hoeft te zijn voor het werk waarnaar ik zou solliciteren. Tenminste, als ik een baan zou zoeken die ik inderdaad aan zou kunnen.

"Maar ja ... ik ben al te oud. Niet dat ik me oud voel! Gut nee! Maar het is nu eenmaal zo dat zelfs een normaal ziende, die op mijn leeftijd werkeloos wordt, praktisch nergens meer aan de slag komt. Je moet niet denken, Joonchi, dat de mensen je in de steek laten. Ik weet heel zeker dat iedereen die dat kan best bereid is om je te helpen maar vergeet niet, jongen, dat wie geholpen wil worden, moet beginnen zichzelf te helpen."

Joonchi bleef een hele tijd stil. Toen zei hij met een zucht:

"Ik weet het niet, Shon Janchi ik weet het niet Hoe moet ik nou precies weten wat ik wel of niet kan? En, wat ik daarvoor moet leren ...? En, waar ik moet solliciteren ...?"

"Nou, zei Shon Janchi, met iets hardere stem. "Daar heb je nou een paar mooie vragen om aan die mensen van de FAVI voor te leggen. Ik weet zeker dat ze hun uiterste best zullen doen om je te helpen, daar de goede antwoorden op te vinden en de wegen te zoeken om je doel te bereiken. Maar je zult het uiteindelijk wel zelf moeten doen."

SHON JANCHI PRIJST ZICHZELF

"Laten we in de veranda gaan zitten," stelde Shon Janchi voor aan Joonchi om het, voor de jongen toch wel moeilijke gesprek definitief af te sluiten. "Daar is het frisser dan binnen. 't Is weer om te stikken, vind je niet?"

"Ja, net," zei Joonchi. 't Is vroeg windstil geworden dit jaar." Hij volgde Shon Janchi met zijn bierflesje in zijn hand. Met bewondering keek hij toe, hoe Shon Janchi zonder aarzelen naar de open deur liep, zonder zich ook maar ergens aan te stoten. Volkomen zeker zag hij hem naar een oude schommelstoel lopen, die in een frisse hoek van de veranda stond.

Hoewel Joonchi zelf erg slecht kon zien, kon hij zichzelf toch nog goed behelpen. Hij was trouwens al zo lang gewend aan zijn slechte ogen, dat hij niet eens meer wist wat normaal zien was.

"Nou, nou!" zei hij bewonderend. "U kent wel elk hoekje van dit huis, geloof ik."

"Wat bedoel je?" vroeg Shon Janchi.

"Nou, de manier hoe U loopt. Iemand die het niet zou weten, zou zweren dat U kunt zien."

Shon Janchi lachte. Hij zei droogjes:

"Tot op zekere hoogte heb ik dat te danken aan de revalidatie die ik van de FAVI heb gekregen, maar ... eh ik moet er ook bij zeggen dat het ook voor een deel te danken is aan mijn eigen instelling."

"Hoe bedoelt U?" vroeg Joonchi verrast.

Het was de eerste keer dat iemand niet alleen maar de FAVI prees voor wat hij bereikt had. Shon Janchi lachte andermaal en zei:

"Kijk, Joonchi, revalidatie is een moeilijk woord. Als je tien mensen vraagt wat het betekent, krijg je tien verschillende antwoorden. Zo moet het ook zijn. Niemand kan jou revalideren als je het zelf niet wilt. Bovendien hangt het van jou en jouw omstandigheden af, wat revalidatie voor jou inhoudt. De secretaris van de FAVI heeft het al een paar keer zo gezegd: als je revalidatie tot het uiterste doorvoert, betekent 't dat je een inbreker, die blind is geworden, alle instructie geeft, om ook als blinde weer te kunnen gaan inbreken."

Joonchi, die net op dat moment de bierfles aan zijn mond had, schoot in een lach, waardoor hij zich in het bier verslikte en begon te proesten en lachen tegelijk.

"Goed gezegd!" riep hij uit, tussen een lach- en een hoestbui.

"Nou ja ..." lachte Shon Janchi. Zulke gevallen komen natuurlijk niet zo gauw voor maar het is een goed voorbeeld om te laten zien, dat revalidatie voor ieder van ons iets anders betekent. Als ik, toen ik nog zien kon, nooit schreef, is het de moeite niet waard mij nu, nu ik blind ben, te leren typen. Maar het kan ook zo zijn, dat ik nu, nu ik blind ben, dingen wil gaan doen, die ik vroeger nooit deed. Het vervelende is, dat als de mensen van de FAVI iemand komen uitleggen wat er voor mogelijkheden zijn, die blinden denken dat ze dat allemaal moeten gaan doen, of dat dat allemaal veel te moeilijk voor ze is. En om geen nee te zeggen, zeggen ze dan maar, dat ze maar met hen moeten doen, wat goed voor ze is. Dat noem ik vluchten voor de eigen verantwoordelijkheid, iets wat zoveel mensen in hun leven doen. Als je het mij vraagt, is het

enige goede systeem, dat de blinde of slechtziende zelf beslist wat hij wel of niet wil. Neem nou brailleschrift: toen de maatschappelijk werkster van de FAVI voor het eerst bij mij kwam heeft ze daarover ook verteld, Maar ze zei er meteen bij dat het voor oudere mensen nogal lastig was om te leren. Toen heb ik lang nagedacht en tenslotte heb ik besloten het toch te leren. Niet om boeken te lezen, want ik begreep dat ik het daar nooit vlot genoeg voor zou leren; nee, om aantekeningen te maken; om telefoonnummers op te schrijven; om boodschappenlijstjes te maken en om dingen te merken. Ik heb het zelf besloten en dat gaf mij de moed om het te leren. Maar een oudere man, bijvoorbeeld, die zijn vrouw of kinderen bij zich heeft, hoeft al die moeite niet te doen."

"Ja, zo is 't ..., zo is 't," zei Joonchi met verveelde stem, om niet helemaal niets te zeggen.

Shon Janchi begreep dat heel goed en hij dacht even na om een andere benadering te vinden want hij wilde juist Joonchi aan het verstand brengen, dat hij zelf zijn eigen lot in eigen hand moest nemen. Daarom zei hij even later:

"Toen ik nog een kind was, ging bijna niemand langer dan zes jaar naar school. Ik ook niet. Dat vind ik nu erg jammer. Als ik beter onderwijs had gehad, zat ik hier nu niet op deze manier. Dan zou ik met belangrijker dingen bezig zijn, ook als blinde. Dan zou ik alles geleerd hebben ook op mijn leeftijd nog, wat ik nodig had om mijzelf nuttig te maken, in een baan, of in een of andere sociale organisatie. Maar al heb ik dan veel te weinig scholing, ik heb kort geleden toch besloten mijzelf nuttiger te maken. Ik heb contact opgenomen met het kerkkoor, om erin te gaan zingen. Ik kan alle liedjes op een cassette opnemen, om ze van buiten te leren. Ik heb de tijd om ook doordeweeks te gaan zingen, als dat nodig is. Op die manier doe ik tenminste iets in de gemeenschap en krijg ik ook nog nieuwe kennissen en vrienden."

"n Goed idee, Shon Janchi! "Geweldig idee!" riep Joonchi enthousiast uit.

"Daar ben ik zelf opgekomen," zei Shon Janchi. "Ik heb alleen de maatschappelijk werkster van de FAVI gevraagd om de eerste keer mee te gaan om de andere koorleden uit te leggen dat er geen enkel probleem is omdat ik blind ben."

"n Goed idee!" herhaalde Joonchi vol bewondering.

Shon janchi zei niets meer. 'Een volgende keer,' dacht hij, 'zal ik nog een keer een paar goeie ideeën in zijn hoofd prenten.'

SHON JANCHI MAAKT ZICH BOOS

Shon Janchi werd langzaam boos. Zijn nichtje Clarita had het wel gemerkt. Toen ze naar huis gingen zei ze een tikkeltje ironisch:

"Dat was geen liefde op het eerste gezicht, geloof ik." Shon Janchi lachte en kneep haar in haar elleboog.

Die ochtend was Clarita haar oom op zijn verzoek komen halen om een paar nieuwe schoenen te gaan kopen en naar de kapper te gaan. Omdat ze nogal vlot klaar waren had Shon Janchi zijn nichtje naar een *refresqueria* gedirigeerd om haar iets te trakteren. Ze gingen aan de bar zitten en toen Clarita om een chocolade-milkshake vroeg, besloot hij zelf ook maar eens zoiets buitenissigs te nemen, wat hem achteraf goed beviel.

Hij merkte het meteen, toen er iemand naast hem ging zitten, die met een scherpe vrouwenstem een frisdrank bestelde. Clarita fluisterde hem in zijn oor:

"Die vrouw naast U zit U strak aan te kijken".

Een ogenblik later klonk de scherpe stem weer, die vroeg:

"Rookt U?"

Shon Janchi voelde een por in zijn zij van Clarita en hij begreep dat de vrouw zich tot hem had gericht, waarop hij antwoordde:

"Zo af en toe" en hij stak zijn hand uit om een sigaret te aksepteren. Hij besepte volkomen dat dit alleen maar gebeurde, omdat hij blind was, want die vrouw zou nooit van haar leven aan een wildvreemde ziende man een sigaret hebben aangeboden. Hij hield zich echter van de domme en vroeg:

"Ken ik U?"

"Nee, nee!" klonk de scherpe stem. "Ik zie dat U blind bent en dat interesseert me erg."

Shon Janchi tuitte zijn lippen maar hij onderdrukte het sarcastische antwoord dat in hem opkwam.

"Bent U al in de FAVI?" vroeg de scherpe vrouwenstem.

Nu kon Shon Janchi een ironisch glimlachje niet onderdrukken.

"Nou, ja," zei hij, "ik weet van de FAVI en ik heb heel wat trainin^g van ze gehad, maar ik geloof niet dat iemand in de FAVI kan zijn."

"Nou ja," zei de vrouw wat geërgerd, "natuurlijk niet. 't Is maar een manier van spreken, niet?"

"Ach, ja," gaf Shon Janchi toe om het daar maar bij te laten. "'t Doet me genoeg dat U op de hoogte bent van het werk van de FAVI," zei hij.

De vrouw negeerde dat en vroeg:

"Werkt U ook in de Caiquetio Club?"

Shon Janchi voelde zich een tikkeltje wanhopig worden.

"U bedoelt," zei hij, "of ik aan de handenarbeid sociëteit meedoe. Af en toe wel. Niet iedere week. Ik heb geleerd wat ik wilde en moest leren en daarna is de sociëteit een gezelligheids uitje voor me geworden. Ik ga alleen maar als ik daar eens behoefte aan heb."

"Dat is logisch!" riep de vrouw verheugd uit. "Je verdient er toch niks mee! Ik vind dat erg onbehoorlijk! Ze laten jullie daar maar werken, maar ze betalen niks voor jullie werk daar!"

Shon Janchi voelde zich van kleur verschieten. Zijn ironische glimlach verdween op slag en in zijn hart begon hij zich op te winden. Hij was zelf altijd een kritisch mens geweest, niet alleen op anderen, maar meer nog op zichzelf en op zijn eigen houding. Vooral, toen hij pas aan zijn revalidatie was begonnen had hij veel kritiek gespuid op bepaalde beleidspunten van de FAVI en keer op keer moesten de *home-teacher* en de maatschappelijk werkster hem de bedoeling van bepaalde werkwijzen uitleggen. Op die manier had hij zelf veel geleerd en hij was er ook van overtuigd dat zijn kritiek wel degelijk bij het bestuur van de FAVI terecht was gekomen en dat er ook over gesproken was. In dit geval voelde hij zich ineens geroepen om pal te gaan staan voor het beleid van de FAVI, al was het alleen maar om de automatische afweerreactie, zoals hij Clarita later uitlegde.

"Net als bij een varken: als je die aan zijn oren trekt, loopt hij achteruit en trek je hem aan zijn staart, dan gaat hij vooruit."

Hij deed zijn best om zijn boosheid niet in zijn stem te laten doorklinken, toen hij antwoordde:

"Ik geloof dat U iets verkeerd begrijpt. De handenarbeid sociëteit van de FAVI is geen plaats waar mensen komen om te werken ..." De scherpe stem gaf hem geen kans zijn zin af te maken. De vrouw onderbrak hem en zei:

"Maar jullie maken daar dingen die verkocht worden! Maar jullie krijgen niets van de opbrengst van die verkoop!"

Het kostte Shon Janchi nog meer moeite om zijn boosheid te onderdrukken.

"Luistert U eens," zei hij. "U begrijpt het helemaal verkeerd. De handenarbeid sociëteit is er, om blinden en slechtzienden te leren dat ze van alles kunnen. 't Is dus echt een vorm van revalidatie. Toch zijn er ook die een bepaalde vorm van handenarbeid al zo goed onder de knie hebben dat ze het thuis beoefenen. Als ze die dingen verkopen, of als de FAVI ze voor hen verkoopt, krijgen zij het geld ervoor, onder aftrek van de materiaalkosten. In de sociëteit zelf wordt veel materiaal verknoeid, omdat je nu eenmaal niet kunt leren zonder materiaal te verknoeien. Als het een sociale werkplaats was, zou hij iedere dag open zijn, acht uur per dag, met betaalde opzichters en lonen voor de arbeiders. Dat is het niet en kan het ook niet zijn. Ik

betwijfel zelfs of zoiets wel nuttig zou zijn. De handenarbeid sociëteit kost de FAVI meer dan vierduizend gulden per jaar, ondank^s de inkomsten uit de verkoop van produkten. Als de vrijwilligsters ook betaald moesten worden, zou het hele programma onbetaalbaar worden."

"De vrijwilligsters hebben allemaal een goed inkomen van hun man!" verklaarde de scherpe stem. "Die hebben niks nodig! Die arme blinden hebben het wel hard nodig!"

'Daar hebben we het dan!' dacht Shon Janchi. 'Wij zijn allemaal arme donders! Wij moeten met liefdadigheid omringd worden, zodat mensen als deze vrouw zich verheven kunnen voelen!' Zijn stem klonk wat schor, toen hij antwoordde:

"Op de eerste plaats, mevrouw, is blindheid niet voorbehouden aan armen, ik hoop het niet voor U. maar het kan U ook overkomen. Ik zeg niet dat veel van mijn lotgenoten er niet slecht aan toe zijn, omdat ze van onderstand of van een bejaardenpensioentje moeten leven, maar dat wil niet zeggen dat wij zitten te springen om liefdadigheid. Wij hebben rechten nodig! Het recht op een redelijk inkomen! Het recht op passende arbeid! Voor velen van ons is dat moeilijk, hetzij omdat onze leeftijd ons parten speelt, hetzij omdat we veel te lang inactief zijn geweest en niet zo maar weer acht uur per dag, vijf dagen in de week actief kunnen worden. Wie dat wil, kan beslist wel iets bijverdienen, zoals trouwens verschillende van mijn lotgenoten en ikzelf ook al doen."

"Maar ik weet van andere blinden," onderbrak de scherpe stem hem, "dat ze het er niet mee eens zijn dat ze niet betaald worden voor hun werk in de Caiquetio Club."

Nu werd Shon Janchi echt kwaad. Hij stond op van de barkruk en zei bits: "Ja, natuurlijk! Degenen die zelf niets willen doen! Die willen dat anderen alles voor hen doen! Of ze staan onder invloed van mensen die maar niet willen begrijpen, wat het voor een blinde betekent om een zelfstandig leven te leiden. Overal op de wereld, zelfs in Noord Europa en Noord Amerika, vind je nog blinden die bedelen, al hoeven ze dat helemaal niet. Goedendag, mevrouw!" en hij greep de arm van Clarita en kneepte daar zo hard in, dat het meisje hem weer een por in zijn zij gaf.

SHON JANCHI HEEFT EEN BOK GESCHOTEN

Shon Janchi had een bok geschoten. Hij liet de vloedgolf van woorden van de onbekende vrouw over zich heen komen als een zware regenbui die hem onverwacht overviel. Hij wist niet of hij moest lachen of ernstig kijken. Iedereen was stil geworden en het was net, alsof ook de platenspeler, die zoëven nog harde muziek uitstootte, voor het verjaardagsfeestje van een blinde vriend van hem, die hem daarom had uitgenodigd, ook besloten had op te houden met spelen, om naar de woordenstroom te luisteren van de vrouw, die boos op hem was geworden.

"Meneer Shon Janchi!" riep de vrouw tenslotte uit. "U moest zich schamen om zulke dingen te durven zeggen!"

Volgens hem had hij niets bijzonders gezegd. Hij had alleen maar geprobeerd de houding van medelijden van die onbekende vrouw ten opzichte van hem, te doorbreken. Ze was op hem afgekomen om de bekende belachelijke vragen te stellen, die een blinde zo vaak krijgt voorgelegd, als hij weer eens met een onbekende in aanraking komt, die nooit eerder een blinde heeft ontmoet. Tot besluit van de traditionele vragen had ze hem vol deernis toegevoegd:

"Geduld, meneer Shon Janchi. Het is de wil van God."

Tot op zekere hoogte was hij er met zijn antwoord inderdaad volledig in geslaagd, die muur van medelijden in één klap omlaag te halen, want die dame was zo vreselijk kwaad op hem geworden, dat alle andere feestgangers met stomheid geslagen schenen. Hij had alleen maar gezegd:

"Geduld ...? Dat is niet een van mijn sterkste kanten en dat is maar goed ook, want daardoor ben ik mijn handicap voor een goed deel te boven gekomen. En de God waar ik in geloof bezorgt een mens zulke

dingen niet."

Het leek wel of de vrouw door een wesp gestoken werd. Na haar onstuitbare woordenstroom viel ze terug op haar stoel, totaal uitgeput na Shon Janchi te hebben verweten ondankbaar te zijn, 'n heiden en zonder geweten.

Shon Janchi ging rechtop zitten. Hij nam een fikse slok van zijn bier en zei:

"Zo, mevrouw. Mag ik U nu eens een paar dingetjes heel duidelijk uitleggen?" Hij sprak hard genoeg, zodat alle andere aanwezigen het ook konden verstaan. "Ten eerste: Waarom vond U het nodig mij geduld toe te wensen? Waar moet ik geduld mee hebben? Met het feit dat ik blind ben? Volgens mij is het enige wat ik nodig heb in verband met mijn blindheid, de wil, de moed en het doorzettingsvermogen om mij er niet door in een hoekje te laten dringen, maar om een zo normaal mogelijk leven te leiden, zo zelfstandig mogelijk. Als U gehandicapten iets wilt toewensen, wenst U ze dan liever goeie moed en de wilskracht en de vechtlust, die ze nodig hebben om als volwaardige mensen in de gemeenschap te kunnen staan."

"Maar" probeerde de vrouw hem aarzelend te onderbreken.

"Nee, mevrouw, nu ben ik aan de beurt!" reageerde Shon Janchi. "U zei dat ik ondankbaar ben. Ondankbaar jegens wie, of wat? Wie moet ik dan dankbaar zijn? Moet ik dankbaar zijn voor de miserabele uitkering die ik krijg? Moet ik dankbaar zijn voor het medelijden van de mensen? Maar met dat medelijden schiet ik niets op. Integendeel! Het hindert mij, want het betekent dat men mij niet voor vol aanziet. Degenen die ons werkelijk helpen, doen dat niet uit medelijden, maar omdat ze ons willen helpen om als volwaardige mensen te leven."

"Maar" probeerde de vrouw hem andermaal te onderbreken.

"Nee, nee!" hield Shon Janchi haar tegen. "Ik ben nog niet klaar. U zei dat ik een heiden ben. Bedenkt U wel dat heidenen ook in God geloven, vaak in een heleboel goden en een heleboel geesten. Welnu, ik geloof maar in één God, de almachtige Vader, schepper van hemel en aarde en in Zijn Eniggeboren Zoon Jezus Christus, om de eerste woorden van mijn geloofsbelijdenis te citeren. Wat is Gods wil, mevrouw? Denkt U dat het Gods wil is, omdat Hij van tevoren wist dat ik door een zuiver natuurlijk proces blind zou worden, dat ik op een stoel blijf zitten zonder iets te doen? Denkt U dat, omdat God van tevoren alle kwaad kent dat in onze wereld geschiedt, het Zijn wil is dat al dat kwaad zou geschieden? Volgens mij wil Hij dat wij dat kwaad bestrijden. Volgens mij is het Zijn wil dat ik alles doe wat ik kan om een zo vruchtbaar mogelijk leven te leiden, in wat voor omstandigheden ik mij ook mag bevinden. En dat geldt voor ons allemaal."

"Maar" de vrouw deed een derde poging hem te onderbreken, maar Shon Janchi liet geen krimp.

"Nee, mevrouw, U hebt voldoende gelegenheid gehad om mij onder Uw woorden te bedelven en ik ben nog niet klaar. U hebt namelijk ook gezegd dat ik geen geweten heb. Ik zal maar aannemen dat U dat in Uw furie als zinloze kreet hebt gebruikt, want ik zou anders niet weten wat mijn geweten ermee te maken heeft. Om U de waarheid te zeggen ben ik blij dat U kwaad bent geworden en in Uw kwaadheid een aantal domme dingen hebt gezegd. Dat doet iedereen als men zich boos maakt. De kwestie is nu juist dat U mij, voor U kwaad werd, niet als normaal mens zag maar als een zielig mens, een minderwaardig mens, waar je medelijden mee moet hebben. Op het moment dat U kwaad werd was Uw medelijden volkomen verdwenen en ging U mij als een gelijke behandelen. Daarom neem ik U die domme dingen allemaal niet kwalijk, op één voorwaarde: dat U van nu af iedere gehandicapte niet meer met medelijden behandelt, maar als gelijke."

Toen hij zweeg bleef het nog even stil. De vrouw durfde niets te antwoorden. Even later riep zijn blinde kennis, vanuit een andere hoek van het erf,:

"Goed gezegd, Shon Janchi!" en hij begon in zijn handen te klappen, wat alle andere aanwezigen overnamen om Shon Janchi een ovationeel applaus te geven.

SHON JANCHI HEEFT EEN PROBLEEM

Shon Janchi zat nog lang na te denken. 't Geval draaide als maar in zijn hoofd rond. Natuurlijk, hij begreep maar al te goed dat een moeder hulp zocht voor haar kind, maar toch

Die ochtend had een kennis hem naar de dokter gebracht omdat hij wat last had van onstoken ogen. Toen hij weer buiten kwam met een recept voor een of ander druppeltje, werd hij aangesproken door een zeer, zeer geëmotioneerde vrouw. Ze gebruikte zelfs nogal ruwe taal om haar mening te kennen te geven over die dokter daar. Ze vroeg:
"Wilde die smerige dokter U ook geen papier geven om naar Colombia te gaan?"

Shon Janchi stond even perplex. Toen vroeg hij ietwat stuntelig:
"Hoe bedoelt U?"

"Nou, U kunt toch niet zien! Ik zie toch dat U niet kunt zien! En die dokter zal wel gezegd hebben dat hij er niks aan kan doen en hij zal ook wel geweigerd hebben om U een papier te geven om naar Colombia te gaan."

Ineens begreep Shon Janchi wat er aan de hand moest zijn, en hij vroeg, zo vriendelijk als hij maar kon:

"Hebt U last van Uw ogen?"

"O, nee! Ik niet!" riep de vrouw woedend uit. 't Is mijn kind. En ik wil met hem naar Colombia om hem te laten behandelen. Maar die smerige dokter wil me geen papier geven om de overheid te laten betalen."

Shon Janchi hield zijn mond dicht. Hij wist echt niet wat hij moest antwoorden, wat de vrouw als een uitnodiging beschouwde om door te praten. Hevig opgewonden verklaarde zij dat haar zoontje heel slecht kon zien en dat de dokter had gezegd dat er niets aan te doen was, maar zij was er zeker van, riep ze uit, dat er ergens anders wel dokters waren die haar kind konden helpen.

Shon Janchi deed zijn uiterste best zich niet emotioneel te laten meeslepen met het relaas van de vrouw. Hij vroeg, heel voorzichtig:

"Heeft U al contact opgenomen met de FAVI?"

"De FAVI!" riep de vrouw uit. "Wat kan de FAVI doen. Betalen zij soms voor mij om met mijn kind naar Colombia te gaan?"

"Nee, dat niet." antwoordde Shon Janchi met een vriendelijke glimlach. "Ik denk niet dat ze dat zullen doen. Zelfs al zouden ze het willen, dan hebben ze er nog het geld niet voor. Bovendien mogen ze zich niet mengen in de beslissingen van een arts."

"Zie je wel!" riep de vrouw woedend uit. "Aan die lui heb je ook geen bliksem!"

"Nou, nou" antwoordde Shon Janchi, zijn best doend zo vriendelijk mogelijk te klinken zodat hij de spanning van de vrouw niet nog groter zou maken. "De mensen van de FAVI kunnen tenminste de zaak uitzoeken en U uitleggen wat er voor mogelijkheden zijn voor Uw zoontje. En als er inderdaad niets aan te doen is kunnen ze U helpen en zorgen dat Uw kindje de best mogelijke opvang en scholing krijgt, ondanks zijn slechte ogen."

"Ik heb helemaal geen uitleg nodig," zei de vrouw met tranen in haar ogen. "M'n kind moet alleen maar door een goede dokter behandeld worden, anders niks."

Even zweeg Shon Janchi. Hij begreep heel goed wat die moeder moest voelen en hoe ze desnoods naar de andere kant van de wereld zou willen reizen om genezing te vinden voor haar kind.

"Maar, mevrouw ..." zei hij zacht. "Er zijn dingen waaraan geen enkele dokter iets kan doen. Zoals U hebt gezien ben ik zelf blind en ik weet dat er nergens ter wereld een dokter is die mij weer ziende kan maken. Dat wilde ik ook niet geloven, totdat twee dokters 't me hadden uitgelegd en de mensen van de FAVI. Dat is erg moeilijk om te aanvaarden. Denk niet dat ik U voor de gek sta te houden; 't is heel moeilijk. Ik geloof dat wij mensen veel te veel vertrouwen hebben in wat dokters allemaal kunnen. Ze kunnen wel veel, hoor, maar we moeten goed beseffen dat er nog veel meer dingen zijn die ze niet kunnen."

"Maar ... maar..." de vrouw begon te huilen. Shon Janchi moest zich grote moeite geven om ook niet geëmotioneerd te raken. "Maar" huilde ze, "wat de ene dokter niet kan, kan de andere

misschien wel..."

"Natuurlijk," gaf Shon Janchi toe. "Maar als de ene dokter zelf niets kan doen weet hij meestal wel of er anderen zijn die het wel kunnen en dan schrijft hij ook dat papiertje uit, om naar die andere dokter te kunnen gaan. Er zijn heel veel mensen op die manier geholpen, zowel in Amerika, als in Colombia, als in Nederland, juist omdat ze zelf niet konden helpen hier, maar wel wisten waar hun patiënten wel geholpen konden worden."

Hij zweeg even en ondanks de wind merkte hij dat de vrouw haar tranen probeerde in te slikken. Hij werd vervuld van een geweldig gevoel van tederheid en voor hij het zelf goed beseftte had hij zijn hand uitgestoken en die op de schouder van de vrouw gelegd. Ze was klein en tenger, merkte hij; ze had lang haar dat over haar rug hing; lang sluike haar. In zijn verbeelding zag hij een nog jonge vrouw, met bruin haar en grote ogen en hij voelde zich geroepen iets te zeggen dat die jonge vrouw kon troosten, maar hij wist niet wat.

"Mevrouw, ..." zei hij aarzelend. "Mevrouw denk niet dat ik hard ben en dat ik U niet wil begrijpen. Ik begrijp 't heel goed dat U alles wilt proberen om Uw kind beter te maken. Maar niet alleen dokters kunnen mensen beter maken. Er is ook een manier van beter maken, 'n manier om te leren hoe je gelukkig kunt leven, ook als de dokters niets meer kunnen doen. Ik begrijp heel goed dat U geen genoegen neemt met wat die ene dokter hier heeft gezegd; dat deed ik ook niet toen ik blind werd. Toen de ene me had gezegd dat er niets meer aan te doen was, ben ik meteen naar een andere gegaan en toen die hetzelfde zei, ben ik mijn heil bij anderen gaan zoeken en tenslotte kwam ik bij FAVI terecht. Daar vertelden ze me heel andere dingen. Daar zeiden ze dat het onzin was dat ik de hele dag op een stoel niks zat te doen; dat ik helemaal geen gebrekkig of ongelukkig mens was; dat ik geen zinloos leven hoefde te leiden; dat ik net als ieder ander weer een actief leven kon leiden en een waardevol en gelukkig mens kon zijn. Uw zoontje is niets minder dan andere kinderen, omdat hij slecht kan zien. Integendeel."

Hij vroeg de jonge vrouw haar naam en adres en de naam van haar kind en noteerde de gegevens in braille met de kleine reglette die hij altijd bij zich had. Hij vroeg of ze het goed vond dat hij de maatschappelijk werkster van de FAVI bij haar langs zou sturen. Nogal aarzelend antwoordde de vrouw, met verstikte stem:

"Ik heb 'r niks op tegen," meer om Shon Janchi te plezieren dan om werkelijk ja te zeggen.

Maar dat aarzelende antwoord was voldoende, vond Shon Janchi. Voor alle zekerheid voegde hij er toch nog aan toe:

"Ik denk niet dat ze U kunnen helpen om met Uw zoontje naar het buitenland te gaan, want ze kunnen ook de regels van de overheid niet veranderen. Maar ik ben er zeker van dat U er heel gauw achter zult komen dat ze U op een veel betere manier kunnen helpen en veel mooier ook."

Hij strekte zijn hand uit en gaf de jonge vrouw een stevige druk in haar tengere hand die hem andermaal een beeld voortoverde van een kleine vrouw met een verdrietig gezicht, dat hem met grote, met tranen gevulde ogen aankeek.

'Goeie genade!' dacht Shon Janchi later, toen hij weer thuis was. Hij begreep heel goed wat die kleine, tengere vrouw doormaakte en steeds opnieuw kwamen er vragen in hem op: 'Heb ik wel de goeie dingen gezegd? heb ik haar niet nog dieper in de put geduwd? Zou ze me begrepen hebben? Zou ze denken dat ik ook niet wilde helpen?'

Hij had medelijden met de arme maatschappelijk werkster die dit soort gevallen vaak het hoofd moest bieden, want toen hij haar had opgebeld, vanuit een openbare telefoon, had die maatschappelijk werkster direkt geantwoord:

"Ja, ja, ik begrijp 't. 'n Vervelende zaak voor me."

Dat wil zeggen, zo konkludeerde Shon Janchi, dat ze dit soort problemen al eerder het hoofd had moeten bieden. Maar de betrokken maatschappelijk werkster kennende, wist hij dat de zaak bij haar in goede handen was.

SHON JANCHI KOMT VAN EEN KOUWE KERMIS THUIS

Shon Janchi ging op visite bij Shon Li, een dame van in de veertig die al geruime tijd weduwe was en die nu alleen woonde, aangezien haar kinderen in het buitenland studeerden. Shon Li stond er niet slecht voor, zo wist Shon Janchi. Hij had begrepen dat ze niet veel meer om handen had dan het huis schoon houden en wat rondrijden in haar grote luxe wagen om haar vriendinnen te bezoeken. Net iemand, dacht Shon Janchi, om bij de FAVI te komen helpen met vervoer of in de donateurs-aktie of in de handenarbeid sociëteit, waar allemaal mensen dringend nodig waren. Nou ja, de FAVI zou iemand als Shon Li heel goed kunnen gebruiken voor allerlei dingen en, omdat ze niet ver van hem vandaan woonde, gewoon rechtuit naar het oosten vanaf zijn huis, langs een rustig weggetje, waar je geen gevaarlijke obstakels tegenkwam, had hij zijn stok gepakt, om op stap te gaan naar haar huis.

Shon Li zag hem van verre aankomen en stond hem op te wachten bij het hek van haar erf. Toen hij er aankwam zei ze:

"Nou, nou, Shon Janchi! Ik heb bewondering voor U!"

"Da's maar onzin!" lachte Shon Janchi. "Deze weg is erg gemakkelijk en er staan maar weinig huizen langs. Ik had er geen moeite mee het Uwe te vinden."

Shon Li nam hem mee en liet hem plaatsnemen in een schommelstoel in de veranda en na een minuut of tien beleefdheden te hebben uitgewisseld, vragend naar elkanders gezondheid, klagend over de warmte en Shon Janchi vragend naar de kinderen van Shon Li besloot hij uiteindelijk de koe bij de hoorns te vatten.

"Weet U," zei hij, "eigenlijk ben ik gekomen om te proberen U te interesseren voor het werk van de FAVI."

"Mij! Voor 't werk van de FAVI?" vroeg Shon Li nogal verbaasd.

"Ja," beaamde Shon Janchi. "Ze hebben mensen als U nodig. Ze hebben vrijwilligsters nodig voor allerlei soorten werk en het is vaak moeilijk mensen te krijgen. Degenen die het wel willen, die hebben er vaak de tijd niet voor en degenen die er de tijd voor hebben willen het vaak niet doen. Ik dacht dat U nogal een sociaal voelend mens was en nu Uw kinderen in het buitenland zijn, misschien de FAVI zou kunnen helpen."

"Dat denk ik niet," antwoordde Shon Li, tot Shon Janchi's stomme verbazing, want niet alleen klonken de woorden nogal hard, maar ook haar stem had een andere klank gekregen. Er lag bijna iets van minachting in. "Nee, Shon Janchi, ik denk niet dat ik dat zal doen."

Het eerste moment wist Shon Janchi niet wat hij moest zeggen. Hij vond het antwoord van Shon Li nogal vreemd en vroeg, na even gearzeld te hebben:

"Hoezo? Hebt U iets anders om handen?"

"Nee, dat is 't niet," antwoordde Shon Li nog steeds met een vreemde klank in haar stem. "Ik ben 't niet eens met de manier waarop die lui van de FAVI werken."

"Hoezo dan?" vroeg Shon Janchi, nogal uit het veld geslagen.

"Hoezo ...?" reageerde Shon Li, met een weinig aangenaam lachje, dat duidelijk afkeur uitdrukte. "Omdat ze niks anders doen dan de mensen een hoop geld uit de zak kloppen, om daar zelf de bloemetjes van buiten te zetten; om grote feesten te organiseren en snoepreisjes te maken en zichzelf een dik salaris aan te meten. Wanneer hebben ze U, Shon Janchi, ooit eten gebracht? Wanneer hebben ze U ooit kleren gegeven? Waarom betalen ze geen tehuis voor U, zodat U goed verzorgd bent? Nee, Shon Janchi! Dat doen ze niet! Ze willen alleen maar zelf mooi weer spelen van het geld."

Shon Janchi leunde achterover in zijn stoel, trachtend kalm te blijven en zoekend naar de juiste woorden om deze dame uit te leggen hoe de zaken werkelijk in elkaar zaten. Met zachte stem en langzaam pratend, om na te kunnen denken over elk woord, zei hij:

"Ik denk dat U de zaken een beetje verkeerd begrepen hebt. Op de eerste plaats werken alle vrijwilligsters en vrijwilligers van de FAVI en de FALPA, zonder er ook maar één rooie cent mee te verdienen. De bestuursleden van de FAVI en de FALPA hebben al jarenlang gewerkt, niet alleen zonder er ook maar één rooie cent voor te krijgen maar zelfs met inzet van eigen geld vooral in het begin. Dat is feitelijk volkomen belachelijk. Het is feitelijk volkomen belachelijk dat wij vinden dat iemand zulk belangrijk werk moet doen zonder er iets mee te verdienen, terwijl ze er een groot deel van hun eigen tijd insteken, hun eigen auto betalen, hun eigen telefoon, zonder daar een vergoeding voor te krijgen, en er hun eigen gezin door benadelend. Waarom zou dat soort sociaal werk voor niets moeten worden gedaan?"

"Omdat het liefdadigheidswerk moet zijn!" antwoordde Shon Li zeer beslist.

"Dat dan wel voor niets door ánderen gedaan moet worden!" reageerde Shon Janchi op nogal sarcastische toon. "Nee, Shon Li; U zit er vies naast." voegde hij eraan toe, trachtend zijn stem wat vriendelijker te doen klinken.

"Ik zit er helemaal niet naast." verklaarde Shon Li. "Ik houd me aan de voorschriften van de Bijbel: de hongerigen spijzen, de dorstigen laven, de naakten kleden, de zieken bezoeken. Dat is wat ik doe. Ik breng zelf mijn oude kleren naar de armen, want dan weet ik tenminste zeker dat ze goed terecht komen."

Shon Janchi begon met zijn stoel te schommelen, terwijl hij voelde hoe hij langzaam woedend werd, en alle zeilen moest bijzetten om zich niet door dat gevoel te laten overheersen, want dan zou hij wel eens dingen kunnen zeggen waar hij later spijt van kon krijgen.

"De Bijbel," zo begon hij voorzichtig, "werd tweeduizend jaar geleden geschreven. We leven in de twintigste eeuw en de woorden van de Bijbel moeten worden geïnterpreteerd in overeenstemming met de omstandigheden van onze tijd. Ik wil helemaal niet dat ze me iedere dag eten brengen. Ik was geweldig trots, de dag dat ze mij geleerd hebben zelf voor mijn eten te zorgen. Ik wil helemaal niet dat ze mij oude kleren brengen; ik voel mij een waardiger mens, nu ik op de een of andere manier genoeg geld heb om zelf mijn kleren te gaan kopen. Ik wil helemaal niet in een tehuis gestopt worden, waar anderen voor mij moeten zorgen; ik voel mij een veel volwaardiger mens, nu ze mij geleerd hebben een eigen leven te leiden, en voor mezelf te zorgen. Dat is nu precies wat de mensen van de FAVI doen en om het te kunnen doen hebben ze niet alleen veel geld nodig en veel mensen om te helpen bij het werk, maar ze moeten zichzelf ook grondig op de hoogte stellen van alle ontwikkelingen die zich in onze wereld voordoen. Onze wereld bestaat niet langer alleen maar uit ons eigen kleine eiland; vroeger dachten we dat, ja, maar nu weten we wel beter. We moeten heel goed beseffen dat we hopeloos vastlopen als we ons niet op de hoogte stellen van wat er buiten ons eiland gebeurt en elders geen hulp zoeken, die beschikbaar is. Die plaatsen zijn nu eenmaal meer ontwikkeld dan wij."

"'t Klinkt allemaal heel mooi." antwoordde Shon Li op dezelfde onsympathieke toon. "Maar gelooft U nu echt dat die mensen zo zijn? Grote kletsboek! Ik ken die lui! Ze doen niets voor niets! Ze organiseren alleen maar grote feesten voor zichzelf en dan zeggen ze dat het voor jullie is en dan geven ze een heleboel geld uit voor eten en drinken, zogenaamd voor jullie en dan zitten ze uren te vergaderen en een hoop onzin uit te kramen en zich vol te gieten met drank in plaats van te werken en al het geld zo uit te geven, in plaats van

het aan jullie te besteden. Laten ze liever het geld over jullie verdelen, zodat jullie ermee kunnen doen wat jullie willen, dat is liefdadigheid!"

"En het werk de grond inboren, in plaats van mensen te leren een zelfstandig en volwaardig leven te leiden," voegde Shon Janchi eraan toe op sarcastische toon. Hij verloor bijna zijn geduld met deze vrouw.

"Laten we er nou eens voor de aardigheid van uitgaan dat ze dat doen," vervolgde hij. "Laten we nou maar eens veronderstellen dat ze honderdduizend gulden hebben. Goed, er zijn zo ongeveer tweehonderd visueel gehandicapten op Aruba. Wat krijgen die, als dat geld onder hen verdeeld wordt? Vijfhonderd gulden de man. Dan kunnen we allemaal wat nieuwe kleren kopen, een paar weken goed eten, een paar dagen onszelf bezatten en daar is het dan mee gedaan. Dan is alles afgelopen. Ik denk niet dat ze honderdduizend gulden hebben en wat ze ieder jaar ophalen is in ieder geval veel en veel minder. Zie je niet dat jouw oplossing geen knip voor de neus waard is!" riep hij, nu echt woedend uit zonder te beseffen dat hij Shon Li ineens was gaan tutoyeren.

Hij stond op zonder nog op antwoord te wachten en met een kort afgebeten:

"Goeie morgen" verliet hij haar, met zijn stok hard op de grond tikkend, kaarsrecht, zijn hoofd opgeheven, meer dan ooit tevoren ervan overtuigd, dat de FAVI niet mocht ophouden met ten strijde te trekken tegen deze stompzinnige mentaliteit, die beslist niet die van Shon Li alleen was.

SHON JANCHI ZET DE PUNTJES OP DE I

"

Joonchi, van Papachi, die getrouwd is met Ina ..."

"Ja, ja!" lachte Shon Janchi, toen hij de stem van de jongen hoorde, die blijkbaar besloten had hem weer eens te komen opzoeken. "Ik weet het al!" zei hij grinnikend, zijn arm om de magere schouders van de jongeman slaand.

Ondanks zijn dertig levensjaren gaf hij Shon Janchi toch altijd de indruk van een opgeschoten jongen.

"Hoe is 't met je, jong? Ik heb je al lang niet gezien. Ben je weer te voet gekomen?"

"Van de stad af ben ik komen lopen" gaf Joonchi toe, "maar 't wordt wel iedere keer lastiger, want ik kan steeds slechter zien."

"Waarom gebruik je geen stok?" vroeg Shon Janchi.

"Hè, nee!" riep de jongen uit, met kennelijke weerzin. "Ze hoeven niet allemaal te kunnen zien dat ik bijna blind ben."

Shon Janchi duwde hem naar een stoel en ging zelf naar de keuken om een flesje bier voor zijn bezoeker te halen. Toen hij ermee terugkwam vroeg hij:

"Denk je dat ze dat nu ook niet kunnen zien?" Hij ging tegenover de jongen aan tafel zitten en vervolgde: "En waarom wil je eigenlijk dat ze dat niet kunnen zien?"

"Nou ja ... ik weet niet" antwoordde de jongen aarzelend.

"O, ik begrijp het best," zei Shon Janchi, zonder in te gaan op de onzekerheid van Joonchi. "We zitten er allemaal mee. Maar voor een volslagen blinde, zoals ik, is het niet zo moeilijk, gewoon, omdat wij nu eenmaal niet net kunnen doen alsof we nog goed kunnen zien. Voor jou is het veel moeilijker, omdat je nog kunt zien, al is 't bar slecht. Jij probeert te doen alsof je normaal ziende bent. Je wilt niet dat de mensen in de gaten hebben dat je anders bent. Waarom eigenlijk? Vind je dat je minder mens bent, omdat je zo slecht ziet?"

"Nee, nee! Natuurlijk niet!" riep Joonchi uit.

"Weet je," zei Shon Janchi. "Wijzelf, jij en ik, wij weten heel goed dat we gewone mensen zijn, volwaardige mensen. Kijk, 't is net als met een zwarte in een blanke gemeenschap. Die zwarte moet zelf

beseffen dat hij wel anders is, maar daarom niet minder. Dat is het probleem niet. De moeilijkheid is juist, dat die blanke gemeenschap die zwarte als minderwaardig beziet, juist omdat hij afwijkend is. En zo zien de normaal zienden ons, blinden en slechtzienden, als erg zielig en velen van hen zeggen dat ook nog. Ze zijn in staat om je te zeggen: 'ik heb zo'n medelijden met je!' of, wat nog erger is, ze durven je gerust in je gezicht te zeggen dat, als hen zoiets zou overkomen, ze zichzelf van kant zouden maken."

"Ja, net" beaamde Joonchi. "Dat heeft laatst ook iemand tegen mij gezegd."

"En wat heb je geantwoord?" vroeg Shon Janchi.

"Nou, ja, niks" gaf Joonchi aarzelend toe.

"Niks hè," zei Shon Janchi met zachte stem. "Ik veronderstel dat je alleen maar gelachen hebt en niks gezegd. Als er weer eens iemand zoiets tegen je zegt, dan moet je zeggen dat hij zich maar het best meteen kan gaan ophangen."

Joonchi lachte.

"Ja, net!" riep hij uit. "Zo moet je tegen die lui praten. Maar ja, ik weet niet als ze zoiets tegen mij zeggen dan weet ik nooit wat ik terug moet zeggen."

"Ach ja," gaf Shon Janchi toe. "Wij, Arubanen zijn veel te vredelievend. Aan de ene kant is dat wel goed, maar van de andere kant bezien, kan een beetje agressiviteit ons soms heel wat verder helpen. We proberen altijd conflicten te vermijden, maar soms lost een conflict een zaak veel sneller op. En omdat we bang zijn voor conflicten, roddelen we als gekken achter de rug van de mensen, want we moeten de problemen toch op een of andere manier kwijt, nietwaar. Maar achter iemands rug zitten te kletsen lost niks op."

"Da's waar," erkende Joonchi. Als je eerlijk met iemand praat kom je vaak tot de ontdekking, dat er eigenlijk helemaal geen probleem was."

"Zo is 't," antwoordde Shon Janchi. "En dat gaat ook op voor de hele gemeenschap. Sommige van de moeilijkheden die onze groep ondervindt, worden gewoon geschapen door de communicatie media, door de televisie, de radio, de kranten, die alle kleinigheden van ons als iets heel bijzonders willen presenteren. Waarom moet in vredesnaam elk feestje dat een groepje gehandicapten heeft groots op de TV komen of met foto's in de krant?"

"Nou ja ..." onderbrak Joonchi hem, met zijn favoriete woorden om een zin te beginnen. "Dan kunnen de mensen tenminste zien dat wij ook gewone mensen zijn."

"Nee, nee, Joonchi!" antwoordde Shon Janchi wat harder nu. Ze brengen het niet als iets normaal; ze brengen het als iets abnormaals. Als ze het als normaal zouden zien, zouden ze er geen aandacht aan besteden. Het gaat er juist om de kijkers te trekken, die dan met open mond zitten toe te kijken en uit te roepen: 'Ach, wat zielig toch!' Met zulke dingen verander je niets aan de instelling van de mensen, integendeel! Als we daar iets aan willen veranderen, dan moeten we zelf normaal naar buiten treden en gewoon deelnemen aan alle activiteiten die in de maatschappij voorkomen.

"Zoals bijvoorbeeld een paar jaar geleden, toen een blinde - of twee geloof ik — hebben meegedaan aan de 'Calypso Contest' voor 't karnaval. De eerste keer stonden er grote foto's van hen in alle kranten, alsof het iets heel bijzonders was. Goeie propaganda, da's zeker. Maar is je niets bijzonders opgevallen? De ene blinde heeft nog verschillende keren met de calypso contest meegedaan maar hij is niet meer in de krant gekomen, 't was iets normaal geworden, en zo moet het ook zijn."

"Zo is 't! Zo is 't!" riep Joonchi vol vuur uit. "Net als met typen; ik heb nu typeles, maar zelfs mijn familie staat er nog steeds versteld van dat dat kan, terwijl iedereen toch zou moeten weten, dat elke goede typist leert typen zonder naar de toetsen te kijken."

"Precies!" gaf Shon Janchi toe. "Als wij de mentaliteit van de mensen willen veranderen dan moeten we ze leren dat we niet zielig zijn, omdat we anders zijn. Het is grote onzin om de mensen te laten zien dat een blinde ook een kopje koffie kan drinken en met zijn vork zijn mond kan vinden en zijn eten niet in zijn oren stopt."

Joonchi viel bijna om van het lachen, waarop Shon Janchi grinnikend vroeg:

"Wil je nog een biertje?"

"Ja, kom maar op!" lachte Joonchi, "dan zal ik eens proberen of ik het in mijn oor kan gieten."

SHON JANCHI IS VERLIEFD!

Shon Janchi kon er niet meer onderuit! De laatste tijd zag hij alsmaar in zijn verbeelding het gezicht van Titichi voor zich ... Titichi, die hem steeds vaker was komen opzoeken om allerlei dingetjes voor hem te doen die hij zelf niet kon of die voor hem zelf te moeilijk waren. Nadat hij Titichi had uitgenodigd om met hem naar een verjaardagsfeestje van zijn broer Buchi te gaan was ze, geleidelijk aan, steeds vaker bij hem komen binnenvallen, meestal voor even, om te kijken of ze hem ergens mee kon helpen, maar later bleef ze soms wel uren lang, om met hem over van alles en nog wat te praten, over zijn problemen als blinde, over haar eigen twee kinderen die al geruime tijd getrouwd waren, over de politiek en de laatste tijd bracht Titichi vaak kranten en tijdschriften mee om hem stukken voor te lezen waarvan Shon Janchi graag op de hoogte wilde zijn.

Ten lange leste kwam Shon Janchi tot de konklusie dat hij verliefd was op Titichi, een weduwe van vijftig, die hij zijn hele leven al gekend had. Maar in zijn hart wilde hij niet toegeven dat hij verliefd was. Hij was nooit getrouwd geweest en als hij heel eerlijk moest zijn met zichzelf over de vraag, waarom hij zich nooit met een vrouw verbonden had, wist hij, al was het met de nodige scepsis, dat de oorzaak zeer waarschijnlijk in zijn jeugd lag, toen hij zielsveel was gaan houden van een meisje, dat later, met haar ouders naar Nederland was vertrokken en waarvan hij nooit meer iets had gehoord, doch die jarenlang in zijn hart begraven was gebleven als zijn enige grote liefde, voor altijd. Zo was nu eenmaal zijn karakter. Het was altijd alles of niets.

Hij had altijd een gruwelijke hekel gehad aan rokkenjagers. Als hij een relatie met een ander mens had, was het er een van mens tot mens, van persoon tot persoon, dat wil zeggen, een totale relatie niet alleen maar om zichzelf. En nu kon hij niet meer om de grote waarheid in zijn hart heen: hij was heel veel van Titichi gaan houden, niet alleen maar omdat ze een vrouw was, maar omdat ze iemand was waarmee hij een hechte band had gekregen, een band van begrip, van vriendschap, zonder enige pretentie, noch van zijn kant, noch van de hare.

Echter, hij was er zich ook maar al te goed van bewust dat hij blind was, dat hij niet meer werkte, dat zijn inkomen erg laag was, dat hij Titichi nauwelijks iets meer te bieden had dan zijn vriendschap, zijn liefde. Tegelijkertijd was er eveneens een grote angst in zijn hart, de angst, dat als hij Titichi echt ten huwelijk zou vragen, zij hem zou kunnen afwijzen omdat hij blind was, òf, dat ze zijn aanzoek zou aannemen uit medelijden. Beide gedachten waren onverdraaglijk voor hem. Urenlang lag hij in zijn bed te woelen, te denken, in zijn verbeelding te praten, in zijn verbeelding uitleg te geven, in zijn verbeelding de stem van Titichi horend, wakend dromend, zich alsmaar afvragend wat te doen....

Hij wilde geen bescherming zoeken bij Titichi omdat hij blind was, en voor allerlei kleinigheden soms hulp nodig had. Als hij Titichi zou vragen met hem te trouwen moest het enige motief daarvoor zijn liefde zijn. Het moest er alleen om gaan dat hij zichzelf aan haar wilde geven, zijn hart wegschenken, zijn liefde bieden, zijn gezelschap, zijn vriendschap, zijn hulp en steun en hij moest er absoluut zeker van zijn dat zijn werkelijke motief niet lag in een verlangen naar bescherming en verzorging, in de zucht naar een gemakkelijk leventje met iemand die hem overal mee zou helpen omdat hij blind was.

Maar hij had Titichi niets te bieden! Niets dan zijn kleine huisje - dat van Titichi zelf was veel groter - de paar schapen die hij was gaan houden om het vlees te kunnen verkopen, de 'medical discharge' die zijn inkomen vormde, en die nauwelijks genoeg was om zelf van te leven laat staan om er een vrouw van te onderhouden. En toch Titichi kwam de laatste maanden zo vaak bij hem, dat hij er bijna zeker van was, dat zij hetzelfde voor hem voelde en misschien was Titichi ook bang om hem haar liefde duidelijk te tonen, juist omdat hij blind was en zij niet wilde dat hij zou denken dat ze hem uit medelijden zo vaak kwam

opzoeken. Of... het kon natuurlijk ook zijn dat het inderdaad alleen maar uit medelijden met hem was, dat ze zo vaak bij hem kwam.

Waarom moesten zulke dingen toch zo moeilijk zijn? Waarom kon hij niet gewoon geloven dat Titichi van hem hield? Waarom moest hij haar toch wantrouwen en denken dat ze misschien alleen maar medelijden met hem had en anders niets? Waarom moest hij zijn eigen geweten zo vaak onderzoeken om zeker van zichzelf te kunnen zijn, dat zijn eigen motieven oprecht waren en niet vals? Hij wilde geen bescherming voor zichzelf zoeken als blinde!

Na een slapeloze nacht van gewoel in zijn bed, besloot hij Titichi te gaan opzoeken om eerlijk met haar te praten. Hij kleepte zich netjes aan; hij schoor zijn gezicht zo glad als hij maar kon; en greep zijn stok om naar buiten te gaan, op weg naar het huis van Titichi. Het was niet al te ver, maar tot nog toe had hij het trajekt pas twee keer gelopen, omdat het nu eenmaal voor Titichi veel makkelijker was om bij hem te komen. Hij nam er rustig zijn tijd voor omdat hij alle aandacht nodig had voor het verkeer, dat hier en vooral om deze tijd, nogal druk was. Tenslotte kwam hij bij de poort van de omheining van haar huis aan en toen hij die opende zag Titichi hem en kwam hollend naar hem toe, blij en tegelijk bezorgd uitroepend:

"Shon Janchi!" en ze greep hem bij de hand en heel even voelde hij hoe haar vingers om zijn hand klemden als met een immense tederheid. Direkt daarop ontspanden de vingers zich weer, als geschrokken en in de stem van Titichi lag een vreemde, ietwat opgewonden klank toen ze eraan toevoegde: "Waarom heb je me niet gezegd dat je Wilde komen, dan was ik je toch komen halen."

Shon Janchi legde zijn hand op haar schouder en merkte dat zij nog in haar nachtop liep. Daardoor beseftte hij dat hij erg vroeg was en begreep dat Titichi waarschijnlijk nog niet lang op was. Het contact van zijn hand met de zachte huid van de schouder van Titichi deed zijn hart opspringen en zijn stem trilde een beetje, toen hij antwoordde:

"Ik heb vanmorgen pas besloten om met je te komen praten."

Titichi leidde hem naar binnen en even later zaten ze tegenover elkaar aan de eettafel van Titichi die zei: "Ik was net met m'n ontbijt begonnen. Wil je een kopje koffie?"

"Als jij hem hebt gezet," antwoordde Shon Janchi, "dan wil ik hem heel graag hebben."

"Hoor hem!" lachte Titichi, haar stem nog steeds wat opgewonden klinkend.

"Titichi" zei hij, toen ze hem het kopje koffie had gegeven. Hij voelde zich ineens vreselijk opgelaten.

"Ja, Shon Janchi?" klonk de heldere stem tegenover hem vol verwachting.

"We kennen elkaar al bijna ons hele leven lang," zei Shon Janchi aarzelend.

"Ja, net, Shon Janchi!" gaf Titichi met duidelijke opwinding in haar stem toe.

"Ik heb de laatste maanden veel nagedacht" zei hij en dronk in één teug bijna het hele kopje koffie leeg.

"Ik ook" gaf Titichi toe met trillende stem.

"Ik wil niet dat je me verkeerd begrijpt." Shon Janchi begon te zweten.

"Ik begrijp je niet verkeerd," verzekerde ze hem.

"Ik wil niet dat je me alleen maar als blinde ziet," trachtte Shon Janchi uit te leggen.

"Ik zie je niet alleen maar als blinde," zei Titichi zeer beslist.

"Ik wil niet dat je alleen maar medelijden met me hebt," riep Shon Janchi opgewonden uit.

"Maar ik heb helemaal geen medelijden met je!" riep Titichi uit. "Ik bewonder je!"

Shon Janchi begon in zijn lege kopje te roeren. Hij wist niet meer wat hij nog moest zeggen. Het was maar goed dat het kopje leeg was, want hij roerde zo heftig dat hij ongetwijfeld alle koffie over het mooie witte tafellaken van Titichi zou hebben geroerd, als er nog wat ingezeten had. Titichi zei ook niets, maar op dat moment voelde Shon Janchi hoe een blote voet zijn ene voet aanraakte en die voet werd niet teruggetrokken. Integendeel, een tweede voet raakte zijn andere voet aan als om hem meer moed te geven. Er kwam een geweldig gevoel van warme tederheid in hem op dat hem de moed gaf verder te gaan.

"Titichi ..." zei hij, met zachte stem.

"Ja, Shon Janchi," vroeg ze vol hoop.

"Ik heb veel nagedacht; ik heb mezelf grondig onderzocht; ik heb besloten dat ik geen bescherming wil zoeken omdat ik blind ben; ik heb besloten dat ik nooit een houding van medelijden voor mij zal aanvaarden; ik heb besloten dat als ik echt van iemand wil houden, ik die iemand mijn liefde moet geven, mijn vriendschap, mijn persoonlijkheid; ik heb besloten dat als ik iemand anders wil aanvaarden, die ander echt van mij moet houden; die ander moet mij niet alleen maar willen verzorgen, mij beschermen, mij

helpen omdat ik blind ben. Die ander moet mij aanvaarden om wat ik ben, als mens."

Hij zweeg. Het bleef even stil, totdat Titichi de stilte verbrak en zei:

"Ja, Shon Janchi. Ik ben het helemaal met je eens ..." Haar stem was heel zacht en klonk heel erg mooi.

"Titichi ..." zei Shon Janchi aarzelend.

"Ja, Shon Janchi?" vroeg Titichi nu met een duidelijke spanning in haar stem.

"Ik hou van jou."

"Ik hou ook van jou," zei de stem bijna fluisterend.

"Wil je met me trouwen?"

"Ja, Shon Janchi."

Shon Janchi kon het antwoord bijna niet horen. Er viel een diepe stilte, die tenslotte verbroken werd door de stem van Titichi die vroeg:

"Wil je nog een kopje koffie?"